

LASTENHOITO KOTOUTUMISEN TUKENA
Suomen kielen kurssien lastenhoidon kehittäminen

Satu Lavikainen

Opinnäytetyö, kevät 2017

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)

+ Lastentarhanopettajan kelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Lavikainen, Satu. Lastenhoito kotoutumisen tukena. Suomen kielen kurssien lastenhoidon kehittäminen. Kevät 2017, 68 s., 6 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma, Sosionomin (AMK) + lastentarhanopettaja kelpoisuus.

Opinnäytetyö käsittelee kotivanhempien suomen kielen ryhmien lastenhoitoa ja sen kehittämistä. Lyhenteenä kurssista käytetään nimitystä KOTVA-kurssi eli kotivanhempien kurssi. Kotivanhemmalla tarkoitetaan vanhempia, jotka hoitavat kotona lapsia vanhempainvapaalla tai kotihoidontuella. Opinnäytetyön tarkoitus on selvittää, miten lastenhoitotoimintaa voi kehittää sekä miten työntekijät pystyvät tukemaan lasten kotoutumista. Opinnäytetyön näkökulma on lapsissa, lastenhoidossa sekä monikulttuurisuudessa ja kotoutumisessa.

Opinnäytetyö on toiminnallinen produktio, jossa on käytetty toimintatutkimuksellista lähestymistapaa. Toimintatutkimuksen sykli koostuu suunnittelusta, toiminnasta, havainnoinnista ja arvioinnista. Opinnäytetyö muodostuu toimintatutkimuksen yhdestä syklistä eli ensimmäisestä vaiheesta. Opinnäytetyön tutkimuksellisen osan muodostaa työntekijöille tehty alkukartoitus ja sen analysointi. Kyselystä saadun tiedon, toiminnan havainnoinnin sekä sitä tukevan teorian pohjalta toteutettiin opinnäytetyön toiminnallinen osa eli kehittämispäivä. Kehittämispäivässä käsiteltiin kulttuuritietoisuutta, toiminnan tavoitteita, toiminnan rakenteita ja toimintaympäristöä sekä vuorovaikutusta. Palautetta kerättiin työntekijöiltä kehittämispäivän päätteeksi sekä yhteistyötaholta lukukauden päätyttyä.

Toimintatutkimuksesta saadun tiedon mukaan tavoitteellinen pedagogisuus oli jäänyt pois lastenhoitotoiminnasta. Tähän vaikuttavia tekijöitä vastausten perusteella oli henkilöstöresurssit, lasten ikä ja vanhempien epäsäännölliset osallistumiset ryhmään.

Toiminta nähtiin tavoitteelliseksi lastenhoidon näkökulmasta, kun se tarjoaa turvallisen rauhallisen ympäristön, missä lapsi on keskiössä tarpeineen ja hänen ikätasonsa kuuluva moniaistinen tutkiminen mahdollistuu. Ensisijaiseksi koettiin lasten turvallisuus ja hoivan tarve.

Opinnäytetyö käynnisti prosessin, jonka myötä toiminnan tavoitteellisuus mahdollistuu paremmin. Kehittämispäivässä luotiin yhteiset tavoitteet ja pelisäännöt sekä luotiin mahdollisuus yhteistyölle. Kyselyistä saatujen tulosten avulla pystyttiin perustelemaan, että lisäresurssi lastenhoidolle olisi tarpeellista. Lisäresurssi, joka on kohdennettu lastenhoitoon, tuo tavoitteellisen pedagogisen toiminnan suunnittelun ja toteuttamisen mahdolliseksi tulevaisuudessa.

Asiasanat: kotoutuminen, monikulttuurisuus, lapsi, lastenhoito

ABSTRACT

Lavikainen Satu. Childcare supporting social integration. Improving the childcare at the Finnish course. Spring 2017, 68 p., 6 appendices.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Social Services and Education. Degree: Bachelor of Social Services.

This thesis is about the development process of the childcare at the Finnish course for the stay-at-home parents. The Finnish course is shortened as KOTVA-course. Stay-at-home parents in this study mean parents who are taking care of their children during the parental allowance or child home care allowance.

The purpose of this thesis is to discover, how the childcare during the language course can be improved. Another aim is to examine, from the employees' point of view, how to support the child's social integration process. The perspectives of the thesis are in children, childcare, multiculturalism and in social integration. This thesis is based on functional activity and active analysis is used. The active analysis consist of planning, action, observation and evaluation.

This practice-based thesis is formed from the employees' survey and its analysis. The data was collected from the survey and childcare observations. Supporting theories were the basis for the development day. On the development day the following issues were addressed: awareness of cultures, the aims and the structures of the work, operational environment and interaction. After the day, feedback was collected from the employees. Also after the semester feedback was collected from the co-operational partner.

Based on the data gathered via action analysis the goal-directed pedagogical action was defaulted from the childcare. The reasons were resources of the employees, the children's young age and the irregular participation of the parents. The childcare was considered goal-oriented if it offered a calm environment where the child and his/her needs are in the centre and age-appropriate multi-sensual exploration is enabled. Primarily the safety of the children and their need for care was seen essential.

This thesis enrolled process, which better enables the goal-oriented action. At the development day common goals were established. Also common rules and a possibility for co-operation were also established. Based on the questionnaires it was appropriate to argue for the need of extra resources for the childcare. The extra resources pointed for the childcare will enable the goal-directed pedagogical action and its planning in the future.

Keywords: social integration, multiculturalism, a child, childcare

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	6
2 OPINNÄYTETYÖN YHTEISTYÖKUMPPANI JA TAVOITTEET	8
2.1 Vantaan maahanmuuttajapalvelut	8
2.2 Osallisena Suomessa-hanke	8
2.3 Kotivanhempien suomen kielen kurssi	9
2.4 Tavoitteet	11
3 KESKEISET KÄSITTEET	12
3.1 Kotoutuminen.....	12
3.2 Monikulttuurisuus	13
3.3 Alle 3-vuotias lapsi	15
3.3.1 Lapsen kehitys	15
3.3.2 Kasvattajan ja lapsen vuorovaikutussuhde	17
3.4 Varhaiskasvatus ja toimintaympäristöt	18
4 LASTENHOITO KOTIVANHEMPIEN SUOMEN KIELEN -KURSSILLA	21
4.1 Vuorovaikutus	21
4.2 Pedagogisuus lastenhoidossa	21
4.3 Leikin merkitys	23
4.4 Yhteistyö vanhempien kanssa	24
5 TOIMINTATUTKIMUSPROSESSI.....	26
5.1 Toimintatutkimuksellinen lähestymistapa	26
5.2 Toimintatutkimuksen kenttätyö	28
5.3 Interventiot	29
5.4 Toiminnan vaikuttavuus	30
6 TOIMINTATUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	31
6.1 Lähtökohdat	31
6.2 Aineiston kerääminen havainnoinnilla ja kyselyillä	32
6.3 Aineiston analyysi	34

7 TULOKSET	38
7.1 Kyselyn tulokset.....	38
7.1.2 Leikki – mielekkäin toimintamuoto	38
7.1.2 Lastenhoidon haasteet.....	39
7.1.3 Työntekijän tuki	40
7.1.4 Tavoitteet täyttävä lastenhoito	40
7.2 Kehittämispäivä	41
7.3 Palaute.....	44
8 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	46
9 POHDINTA.....	49
9.1 Eettiset kysymykset ja luotettavuus	49
9.2 Opinnäytetyön merkitys	50
LÄHTEET	52
LIITE 1: Saateviesti kyselyyn	56
LIITE 2: Kyselyn kysymykset.....	57
LIITE 3: Kehittämispäivän PowerPoint esitys 1	60
LIITE 4: Kehittämispäivän PowerPoint esitys 2.....	63
LIITE 5: Palautekysely kehittämisiltapäivästä	67
LIITE 6: Palautekysely syyslukukaudesta	68

1 JOHDANTO

Maahanmuutto Suomeen on viime vuosikymmeninä lisääntynyt. Suomessa asuva ulkomaalaisväestö on lähes kaksinkertaistunut 2000-luvulla ja jatkaa kasvuaan. (SVT, 2016.) Maahanmuuton lisääntyessä tarve ennakoivalle maahanmuutto- ja kotouttamispolitiikalle on kasvanut. Suomen hallitusohjelmaan kuuluvan Maahanmuuton tulevaisuus 2020 -strategian keskeinen sanoma on, että Suomeen muuttavat ihmiset on otettava mukaan rakentamaan maan tulevaisuutta ja heidät tulee nähdä osallisina ja aktiivisina toimijoina, ei palvelujen ja toimenpiteiden kohteena. Hallituksen painopisteen kotouttamispolitiikan kehittämiseksi valtioneuvoston periaatepäätöksessä (7.6.2012) kotouttamisen painopisteet vuosille 2012–2015 olivat; yhteisöllisen ja perheiden kotoutumisen tukeminen peruspalveluiden avulla, maahanmuuttajien työmarkkinoille pääsy sekä maahanmuuttajalasten ja -nuorten tuki. (Sisäministeriö 2015, 10–12.)

Työllistymisellä on merkittävä vaikutus suomalaiseen yhteiskuntaan integroitumiseen. Tilastokeskuksen tutkija Hanna Sutela (2016) korostaa artikkelissaan, että hyvä kielitaito oli yhteydessä ulkomaalaistaustaisten naisten korkeampaan työllisyyteen. Äideillä, jotka kertoivat pääasialliseksi toiminnakseen omien lasten hoidon, kielitaito oli erityisen heikko. Kotona vietettyjen vuosien jälkeen näiden ilman ammatillista koulutusta ja tarvittavaa kielitaitoa jääneiden naisten on hankalampi päästä mukaan työelämään. Tämän ryhmän kielitaidon kohentamiseen ja ammatilliseen koulutukseen tulee kiinnittää erityishuomiota. (Sutela 2016.)

Vantaan maahanmuuttajapalvelut tarjoavat kotivanhemmille suomen kielen opetusta, johon sisältyy lastenhoitoa, kun vanhemmat ovat kurssilla. Lyhenteenä kurssista käytetään nimitystä KOTVA-kurssi eli kotivanhempien kurssi. Kotivanhemmalla tarkoitetaan vanhempia, jotka hoitavat kotona lapsia vanhempainvapaalla tai kotihoidontuella. Ryhmät kokoontuvat viidessä avoimessa päiväkodissa kerran viikossa puolentoista tunnin ajan, koko lukuvuoden. Jokaisessa yksikössä työskentelee eri henkilöt, jotka ovat kyseisen

avoimen päiväkodin työntekijöitä. Opetusryhmien aikana avoin päiväkotikieli on auki normaalisti myös muille käyttäjille. Haastetta toimintaan tuo, että lapset ovat pieniä alle kolmevuotiaita ja usein yhteinen kieli puuttuu.

Opinnäytetyö käsittelee kotivanhempien suomen kielen ryhmien lastenhoitoa ja sen kehittämistä. Opinnäytetyön tarkoitus on selvittää, miten lastenhoitotoimintaa voi kehittää sekä miten lapsen kotoutumista pystytään tukemaan työntekijöiden näkökulmasta. Opinnäytetyön aihe nousi työelämästä. Työelämän yhteistyökumppanilla oli toive, että lastenhoito osana kotouttamistoimintaa saadaan organisoidummaksi ja tavoitteellisemmaksi. Opinnäytetyön näkökulma on lapsissa ja lastenhoidossa sekä monikulttuurisuudessa ja kotoutumisessa. Lapsen kasvun ja kehityksen teoria keskittyy alle kolmevuotiaiden lasten kiintymyssuhteeseen, oppimiseen ja leikin merkitykseen. Kyselystä saatujen vastausten sisältö vaikutti teoreettisten aihepiirien valintaan.

Opinnäytetyössä pohdin, mitkä asiat vaikuttavat näin pienen lapsen kotoutumiseen ja kuinka sitä voidaan tietoisesti tukea. Alle 3-vuotiaat lapset ovat vielä kiinteässä hoivasuhteessa vanhempiensa, joten lapsen kotoutuminen on yhteydessä vanhemman kotoutumisen. Lapselle voidaan luoda hyvän elämän edellytykset huomioimalla heidän vanhempiansa tarpeet. Lapsen oma itsenäisempi integroituminen yhteiskuntaan ja suomen kielen oppiminen alkaa usein vasta päiväkodin ja koulun myötä.

Opinnäytetyö on toiminnallinen produktio, jossa on käytetty toimintatutkimuksellista lähestymistapaa. Opinnäytetyön tutkimuksellinen osa koostuu toiminnassa mukana olleille työntekijöille tehdystä alkukartoituskyselystä sekä sen analysoinnista. Kyselystä saadun tiedon sekä sitä tukevan teorian pohjalta toteutin opinnäytetyön varsinaisen toiminnallisen osan eli kehittämispäivän. Keräsin työntekijöiltä palautetta kehittämispäivän päätteeksi sekä yhteistyötaholta lukukauden päätyttyä.

2 OPINNÄYTETYÖN YHTEISTYÖKUMPPANI JA TAVOITTEET

2.1 Vantaan maahanmuuttajapalvelut

Vantaan on yksi Suomen monikulttuurisimmista kaupungeista. 208 100 asukkaasta yli 13 prosenttia eli lähes 28 000 ihmistä puhuu äidinkielenään muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea. Vantaalla puhutaan yhteensä 107 eri kieltä. Lisäksi Vantaalla kasvaa satoja suomalaisia lapsia ja nuoria, joiden sukujuuret ovat ulkomailla. Ennusteen mukaan vuoteen 2025 mennessä maahanmuuttajataustaisten osuus kasvaa yli kahteenkymmeneen prosenttiin. Vantaa onkin panostanut monikulttuurisuusohjelmaan, jonka tavoitteena on kaikkien yhteinen kaupunki. Vantaalainen kotouttaminen lähtee perheiden hyvinvoinnin turvaamisesta, sillä aikuisten hyvinvointi kulkee käsi kädessä lasten hyvinvoinnin kanssa. (Vantaan kaupunki 2017.)

Opinnäytetyöni yhteistyötaho on Vantaan maahanmuuttajapalvelut, tarkemmin Vantaan lastaan kotona hoitavien maahanmuuttajavanhempien kotoutumiskoulutus. Toiminnan lähtökohdat ovat Valtakunnallisessa Osallisena Suomessa -hankekokeilussa, johon Vantaa osallistui omalla Osaava vanhempi -hankkeella. Hanke oli käynnissä 2011–2013, jonka jälkeen toiminta vakinaistui ja jäi osaksi maahanmuuttajapalveluiden kokonaisuutta.

2.2 Osallisena Suomessa-hanke

Osallisena Suomessa -hankkeen lähtökohdat ovat vuonna 2011 uudistetussa laissa kotoutumisen edistämiseksi. Hankkeen tavoitteena oli maahanmuuttajien osallisuuden tukeminen suomalaisessa yhteiskunnassa lisäämällä heidän kielellisiä ja yhteiskunnallisia valmiuksiaan, parantaen heidän edellytyksiään työllistyä tai opiskella. Hankkeen tavoitteet ja toimenpiteet määriteltiin maahanmuuttajien erilaisten taustojen ja tarpeiden mukaisten polkujen mukaisesti. Vantaa osallistui hankkeeseen Osaava vanhempi-hankkeella, johon kuuluivat erityistä tukea tarvitsevat maahanmuuttajat, kuten kotiäidit, vähäisen

koulutustaustan omaavat sekä luku- ja kirjoitustaidottomat. (Haavisto, Lappalainen, Pöyhönen & Tarnanen 2013, 17–18.)

Osaava vanhempi -hankkeen tavoite oli luoda toimiva kotoutumispolku lastaan kotona hoitaville maahanmuuttajataustaisille vanhemmille. Kotoutumista edistävä toiminta tukee vanhempia heidän vanhemmuudessaan ja antaa mahdollisuuden suomen kielen sekä kulttuuri- ja yhteiskuntatiedon opiskeluun. Toiminnan tavoitteena oli vanhempien kotoutumisen tukeminen sekä motivoituminen hakeutumaan työvoimapolitiisiin koulutuksiin ja työelämään vanhempainvapaan tai kotihoidontuen päättyessä. Osaava vanhempi hankkeen osana oli myös tavoitteellisen ja kotouttavan kerhotoimintamallin luominen 1–3-vuotiaille lapsille. (Matkaselkä 2011, 2.)

Vantaan Osaava vanhempi-hankkeen aikana toteutettiin Monikielisten ja kulttuuristen pienten lasten kerhojen opas. Opas on tarkoitettu henkilökunnan työvälineeksi, sen tarkoituksena on helpottaa henkilökunnan suunnittelutyötä ja taata mahdollisimman laadukasta toimintaa lapsille. Opasta on käytetty hankkeen aikana luomassa pohjaa kotivanhempien suomen kielen kurssin lastenhoitotoiminnalle. Oppaassa on huomioitu kyseisen toiminnan erityispiirteet, kuten osallistuvien lasten ikä, monikielisyys ja -kulttuurisuus sekä kerhojen lyhyt kesto. (Tenke i.a.)

2.3 Kotivanhempien suomen kielen kurssi

Kotivanhempien suomen kielen kurssien (KOTVA) toiminnan lähtökohdat ovat vuosien 2011–2013 Osallisena Suomessa -hankkeessa. Espoo ja Vantaa järjestivät kotona lapsiaan hoitaville maahanmuuttajavanhemmille suomen kielen kursseja. Lastenhoito nähtiin koulutuksen perusedellytykseksi, sillä vain sen avulla mahdollistettiin vanhempien osallistuminen kurssille. Helsingissä samaan aikaan alkoi vastaava toiminta. Kussakin kaupungissa toimintamallit olivat hieman erilaisia. (Matkaselkä & Mäkeläinen 2013, 208.) Myöhemmin vastaavaa toimintaa on aloitettu myös muissa kaupungeissa ja kunnissa.

Vantaalla suomen kielen opetuksesta vastaa Vantaan aikuisopisto. Opetus ja lastenhoito järjestetään viidessä eri avoimessa päiväkodissa, joiden henkilökunta vastaa myös lastenhoidosta. Toimintaa koordinoi Vantaan maahanmuuttajapalvelut, heiltä sosiaaliohjaaja ja maahanmuuttajakoordinaattori ovat aktiivisesti toiminnassa mukana. Suomen kielen kurssija on tällä hetkellä viisi ja ne ovat kestoltaan puolitoista tuntia kerran viikossa. Kurssit toimivat syys- ja kevät- kauden pääasiassa samalla kokoonpanolla. Kurssille haetaan alkusyksystä, mutta vaihtuvista elämän tilanteista johtuen ryhmien kokoonpano elää ja paikkoja täytetään sitä mukaan, kun tilaa tulee.

Kotivanhempien suomen kielen kurssi syntyi tarpeesta saada kotona lapsia hoitavat äidit mukaan suomen kielen opiskeluun jo kotoutumisen alkuvaiheessa. Kielikursseille hakeutuminen voi olla vaikeaa, kun perheessä on vauva, monilapsisissa perheissä äidin suomen kielen opiskelu ja kotoutuminen voi katketa vuosiksi, jopa vuosikymmeniksi. Kielitaidottomana arkisten asioiden hoitaminen neuvolassa, kaupassa on haastavaa. Yhteiskuntaan integroituminen sekä sosiaalisen verkoston luominen voi jäädä, äidin viettäessä pitkiä aikoja kotona lasten kanssa. Kynnys lähteä kodin ulkopuolelle on yhä korkeampi, kun suomen kielen taito puuttuu tai on heikko. (Matkaselkä & Mäkeläinen 2013, 208.)

Kotivanhempien suomen kielenkurssi on usein kotoutumisprosessi alkuvaihe. Tavoitteena on tutustuttaa vanhemmat yhteiskuntaan ja suomen kielen opiskeluun ja toimia alkumotivointina sekä työvoimapolitiisiin suomen kielen koulutuksiin, ammatillisiin koulutuksiin että työelämään. Suomen kielen kursseilta saa myös vertaistukea ja antaa mahdollisuuden laajentaa sosiaalista verkostoa. Kotivanhempien suomen kielen kurssien avulla tuetaan vanhemmuutta ja koko perheen kotoutumista, estetään syrjäytymistä, luodaan myönteistä asennetta koulutukseen sekä mahdollistetaan koulutukseen ja myöhemmin työelämään siirtymisen. (Matkaselkä & Mäkeläinen 2013, 217–219.)

2.4 Tavoitteet

Opinnäytetyön tarkoitus on kartoittaa, miten lastenhoitotoimintaa voidaan kehittää ja miten työntekijät pystyvät tukemaan lasten kotoutumista. Tähän tavoitteeseen käytetään toimintatutkimuksellista lähestymistapaa, jonka avulla on tarkoitus saada avoimienpäiväkotien työntekijöille apua käytännön toiminnan jäsentämiseen sekä monikulttuurisille lapsille tavoitteellisempaa toimintaa.

Tutkimusongelma on, että lasten kotouttamista tukevalta toiminnalta puuttuu selkeä toimintamalli. Toimintatutkimuksen avulla lähdetään etsimään keinoja siihen, miten lastenhoito olisi toimivampaa. Lisäksi pyritään osoittamaan mahdollisia syitä, jotka ovat olleet esteenä toiminnan kehittymiselle. Tavoitteena on saada lastenhoito toimimaan suunnitelmallisesti ja löytämään keinoja, jolla tähän päästään. Opinnäytetyön viitekehys on lapsissa, lastenhoidossa sekä monikulttuurisuudessa ja kotoutumisessa.

3 KESKEISET KÄSITTEET

3.1 Kotoutuminen

Kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä, jonka tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja samalla kun tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen. *Kotouttamisella* tarkoitetaan vastaavasti kotoutumisen monialaista edistämistä ja tukemista viranomaisten ja muiden tahojen toimenpiteillä ja palveluilla. (Oikeusministeriö, 2010.) Kotoutuminen on kahden suuntaista: maahanmuuttajat kotoutuvat ja suomalaiset muuttuvat kohdatessaan eri kulttuurista tulleita ihmisiä (Kivijärvi 2012, 248).

Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää alle kolmevuotiaiden lasten kotoutumista tukevia toimintamenetelmiä. Lasten iästä johtuen kotoutumisen määritelmä ei ole täysin yksiselitteinen. Emme voi täysin tukeutua yleiseen kotoutumisen määritelmään vaan joudumme huomioimaan myös lasten kotoutumiseen liittyvät asiat. Lapsen ja hänen perheen kohdalla kotoutumista voidaan tarkastella sopeutumisenä yhteiskunnan toimintaan. Kotoutuminen on luonteeltaan pitkäkestoista sekä jatkuvaa ja tapahtuu vuorovaikutuksessa suomalaisen yhteiskunnan kanssa. Keskeisimmin kotoutuminen tapahtuu arkipäivän tilanteissa ja lähiyhteisöissä, kuten päiväkodeissa, kouluissa, harrastuksissa ja työpaikoilla. Lapsen osallistuminen päivähoitoon ja esiopetukseen on keskeinen tekijä lapsen kotoutumisessa. Lapsen kuuluminen lapsiryhmään auttaa häntä kiinnittymään oman asuinympäristön kaveripiiriin ja helpottaa kouluun siirtymistä. Vertaisryhmässä lapsi oppii sosiaalisia taitoja, oppimiseen liittyviä asioita ja suomen kieltä. Pienet lapset jotka ovat kotihoidossa pääsevät tutustumaan suomalaiseen kulttuuriin- ja kieleen vain vanhempiensa kautta näin ollen kotoutuminen tapahtuu aluksi vanhempien kotoutumisen rinnalla. Koti ja perhe muodostavatkin tärkeän lähiverkoston ja perheen merkitys kotoutumisen edistymisessä on keskeinen. (Työ- ja elinkeinoministeriö i.a.; Kivimäki 2011, 246–249.)

Laki kotoutumisen edistämiseksi tuli voimaan vuonna 2011 (Laki kotoutumisen edistämiseksi 30.12.2010/1386). Lain tarkoituksena on tukea ja edistää kotoutumista ja maahanmuuttajien mahdollisuutta osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Laissa puhutaan sosiaalisesta vahvistamisesta millä tarkoitetaan maahanmuuttajalle suunnattuja toimenpiteitä hänen elämäntaitojensa parantamiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Kunnan kotouttamisohjelman sisältöön kuuluukin suunnitelma lasten ja nuorten sekä työvoiman ulkopuolella olevien ryhmien kotoutumisen ja sosiaalisen vahvistamisen edistäminen. Kunta laatii perheen kotoutumissuunnitelman, jos perheen kokonaistilanne sitä edellyttää. Suunnitelman tarvetta arvioitaessa kiinnitetään erityistä huomiota lapsen tai nuoren kehitystä tukevan ja ohjaavan vanhemmuuden edellytyksiin sekä vanhempien tuen ja koulutuksen tarpeisiin. (Oikeusministeriö, 2010.) Tämän lain pohjalta myös Vantaan kaupunki osallistui vuonna 2011–2013 Valtakunnalliseen Osallisena Suomessa -hankekokeiluun. Tämän jälkeen Vantaan kaupunki vakinaisti muun muassa kotivanhempien suomen kielen kurssitoiminnan, joka on osa Vantaan lastaan kotona hoitavien maahanmuuttajavanhempien kotoutumiskoulutusta, mihin opinnäytetyö kohdentuu.

3.2 Monikulttuurisuus

Maahanmuuttajataustaisesta lapsesta on käytössä monia käsitteitä. Yleisesti puhutaan monikulttuurisesta lapsesta, maahanmuuttajataustaisesta lapsesta tai monikielisestä ja – kulttuurisesta lapsesta. Monikulttuurinen lapsi on käsitteistä laajin. Se sisältää sekä maahanmuuttajataustaiset lapset että monikieliset- ja kulttuuriset lapset. (Halme & Vataja 2011, 5.) Käytän opinnäytetyössä käsitettä monikulttuurinen lapsi joka kattaa niin maahanmuuttajalapset ja maahanmuuttaja perheeseen syntyneet lapset, monikielisiin perheisiin syntyneet lapset sekä useamman kulttuurin vaikutuksessa kasvavat lapset.

Toisesta kulttuurista muuttaneilla voi olla hyvinkin erilaisia toimintatapoja, arvoja ja käsityksiä kuin suomalaisessa yhteiskunnassa kasvaneilla. Kulttuurierot vaikuttavat ihmisten arkeen ja tulevat esiin useissa erilaisissa tilanteissa.

Kulttuurin kokonaisvaltaisen merkityksen huomaa vasta kun kohtaa erilaisia kulttuureita tai niissä kasvaneita ihmisiä. Kulttuureihin liittyvät toimintatavat, perinteet ja uskomukset määrittelevät kaikkia elämänalueita. Kulttuuri missä ihminen on kasvaa vaikuttaa ihmisen identiteettiin, maailmankatsomukseen sekä käyttäytymismalleihin. (Kuittinen & Isosävi 2013, 78–79.)

Lasten kasvatukseen ja hoitoon vaikuttavat kulttuuristen uskomusten lisäksi myös politiikka ja yhteiskunnan rakenteet. Yhden maan tai kulttuurialueen sisällä lapsia hoidetaan eri lailla kaupungeissa ja maaseudulla sekä eri yhteiskuntaluokissa. Kulttuuritaustan lisäksi vanhempien persoonallisuus, perheen nykyinen elämäntilanne tai perheen aiemmat kokemukset vaikuttavat vanhemmuuteen ja kasvatuskäsityksiin. (Kuittinen & Isosävi 2013, 78–79.)

Lähtökohtana sille, että perheet kokevat tulevansa kohdatuksi on kulttuuritietoisuus. Tämä tarkoittaa kulttuuristen uskomusten, tapojen ja arvojen tunnistamista sekä perheiden että ammattilaisten omassa toiminnassa. Yleistyksien tekeminen kulttuurisista tavoista ei ole viisasta, sillä se voi luoda virheellisiä oletuksia. Perheen elämäntilanne, tausta ja yksilölliset erot vanhemmuudessa vaikuttavat aina arjen käytäntöihin, kasvatuskäsityksiin ja perheen hyvinvointiin. Uskomusten ja tapojen selvittämisessä paras tapa on uteliaisuus ja avoimuus. Arvostelematta kysyminen sekä kulttuuristen erojen ja yhtäläisyyksien pohtiminen yhdessä ovat keskeisessä asemassa maahanmuuttajataustaisia perheitä kohdattaessa. (Kuittinen & Isosävi, 2013, 87.)

Monikulttuurisuuskasvatus on osa myös varhaiskasvatusta. Monikulttuurisuuskasvatuksen avulla voidaan käsitellä erilaisuutta, sen tulee läpäistä kaikkea toimintaa ja ohjata asioiden tarkastelua. Tavoitteena on auttaa lasta saavuttamaan suurempi itseymmärrys sekä tarjota lapsille kulttuurisia, etnisiä ja kielellisiä kokemuksia. Erityisesti huomiota tulee kiinnittää rasismien, syrjimyksen, ennakkoluulojen ja stereotyyppien poistamiseen. Monikulttuurisuuskasvatus ei kuulu vain maahanmuuttajalapsille se kuuluu kaikille. (Halme & Vataja 2011, 43–44.)

3.3 Alle 3-vuotias lapsi

3.3.1 Lapsen kehitys

Pedagogisen toiminnan ja ammattikasvattajan työn perusta on tietämys ja ymmärrys lapsuuden kasvusta kehityksestä ja oppimisesta. Kehityspsykologia tuntemus mahdollistaa hyvän ja laadukkaan hoidon, sen kautta voidaan ottaa huomioon lapsen yksilöllisyyteen, toimijuuteen ja kontekstiin liittyvät näkemykset. Lapsi ei ole irrallinen siitä kontekstista, missä hän on kasvanut. Lapsen kasvussa ja kehityksessä tulee huomioida ympäristö, tausta ja olosuhteet, jotka vaikuttavat lapsen kasvuun ja kehitykseen. Lapsen kehityksessä jokaisella vaiheella on oma ainutlaatuinen merkityksensä ja lapset noudattavat pääpiirteittäin kehityksessä samoja kehitysratoja. (Kronqvist 2011,13,17.)

Lapsen kehitys on kolmen ensimmäisen ikävuoden aikana nopeampaa kuin koskaan muulloin. Lapsen kehitys on kokonaisvaltaista ja eriytymätöntä niin, että emotionaalista, kognitiivista ja sosiaalista kehitystä ei voi erottaa toisistaan ja pohjautuvat kaikki kiintymyssuhteen turvallisuuteen. Lapsen tärkein kehitystehtävä on kiintymyssuhteen luominen tunnetasolla tärkeisiin ihmisiin. Tämä luo pohjan lapsen sosiaaliselle ja kognitiiviselle kehitykselle. Turvallisessa kiintymyssuhteessa lapsi rakentaa minuuden käsityksen itsestään sekä käsityksen siitä, miten ihmiset suhtautuvat toisiinsa. (Keltikangas-Järvinen 2012, 26.)

Kiintymyssuhteesta puhututtaessa tarkoitetaan vauvan mielensisäisenmallin muodostumista, tilanteista joissa tuttu aikuinen on ollut riittävästi käytettävissä. Vauvalle muodostuu sisäinen tunne turvallisuudesta ja vauvan tunteiden säätely ei ole enää riippuvainen tutun aikuisen välittömästi tarjoamasta lohdutuksesta. Vauvan sisäinen turvallisuuden tunne luo pohjan sille, että vauva luottaa siihen, että hänen hätäänsä kyllä vastataan ja muodostaa itselleen kiintymyssuhteesta turvan, jonka avulla pystyy rauhoittumaan itsekseen. Kiintymyssuhdemallin avulla vauva pystyy toimimaan koko ajan itsenäisemmin ympäristössään. Vauva alkaa kuitenkin noin puolen vuoden iässä valikoida kuka häntä voi hädän

hetkellä auttaa ja alkaa usein vierastaa tuntemattomia. Vauva kokee eroahdistusta joutuessa eroon vanhemmistaan, koska vauvan tietoisuus alkaa kehittyä ja hän tunnistaa tilanteet joissa on vaarassa jäädä ilman hoitajaa. Turvallisen kiintymyssuhteen luoneet lapset ilmaisevat avoimesti eroahdistustaan, mutta pystyvät ottamaan vastaan lohdutusta myös vieraalta aikuiselta, koska heillä on riittävästi turvaa tuottavia mielikuvia, jotta hän voivat luottaa läheisen aikuisen palaamiseen ja huolenpitoon. (Salo 2002, 61–64.)

Toisen ikävuoden aikana lapsen kielen ja tiedollisten taitojen kehittyessä myös itsenäisyys lisääntyy ja riippuvuus vanhemmista vähenee. Lapsi alkaa olla liikkuvaisempi ja ottavan ympäristöään enemmän haltuun. Kasvattajan tehtävä muuttuu kasvatukselliseksi, kun lapsi alkaa kasvaa yhteisön jäseneksi. Hänelle opetetaan sosiaalisia taitoja ja käyttäytymismalleja, hän myös oppii ilmaisemaan tunteitaan ja kontrolloimaan niitä paremmin. Lapsi alkaa jo leikkiä itsenäisemmin, tutkien leluja, tavaroita ja ympäristöään aktiivisesti, näiden kautta motorikka ja päättelytaidot kehittyvät. Aikuisen tulee olla lapselle saatavilla ja usein lapsi hakee turvaa ja läheisyyttä, kunnes jatkaa taas omatoimista leikkiä tai tutkimista. (Salo 2002, 64–65.)

Kahden vuoden ikään mennessä lapsen tietoisuus omasta itsestään muuttuu. Lapsi oppii käyttämään kieltä, hän voi sen avulla muokata kokemuksiaan ja luoda kuvaa itsestään. Lapset alkavat muodostaa omaa minä kokemustaan kielellisen palautteen avulla. Positiivinen kielellinen palaute lapsesta ja hänen toiminnastaan luo myönteistä kuvaa lapselle itsestään. Kielestä tulee lapselle kommunikoinnin väline ja lapsi voi osallistua paremmin keskusteluun ja sosiaalisen vuorovaikutuksen merkitys lisääntyy. Lapsi alkaa käyttää kieltä myös tunteiden ilmaisuun sekä oppii yhdistämään tunteet ja hänelle sanotut asiat toisiinsa. Kolme – neljävuotiaan lapsi kykenee jo asettumaan toisen ihmisen asemaan, hän alkaa ymmärtää muilla ihmisillä on erilaisia ajatuksia kuin hänellä. Lapsi alkaa käyttää kieltä omien kokemusten sanoittamiseen ja ymmärtää sosiaalisten tilanteiden tulkinnallisuutta. Lapsi kykenee myös erottamaan toden sekä kuvitellun toisistaan ja mielielikuvituksen käyttö lisääntyy, leikeissä ja puheessa. (Salo 2002, 68–72.)

Kielen kehitys onkin merkityksellinen lapsen kehitykselle, sen avulla lapsi pystyy jäsentämään havaintojaan, tutustumaan ympäristöön, hankkimaan ja saamaan tietoa. Puhe on sosiaalisen vuorovaikutuksen, ajatusten ja tunteiden välinen. Se toimii välineenä toiminnan suunnitteluun ja ongelmien ratkaisuun. Kielen merkitys on oppimisessa merkityksellinen. (Lyytinen & Lyytinen 2002, 92.)

3.3.2 Kasvattajan ja lapsen vuorovaikutussuhde

Oppiminen alkaa siis vuorovaikutuksesta ja kiintymyssuhteesta. Varhainen hoiva, herkkyys lapsen tarpeille sekä kiinteä ja lämmin vuorovaikutussuhde luovat pohjan lapsen oppimiskyvylle. Tämän takia lapsen kehitykselle on merkittävää luoda hoitosuhde ja ilmapiiri missä lapsen tarpeet ja tunteet huomioidaan sekä aikuinen auttaa säätelemään niitä. (Kronqvist 2011,25–27.)

Pienten lasten kohdalla kasvattajan ja lapsen vuorovaikutuksen merkitys korostuu. Vuorovaikutuksen laatu on yksi merkittävimmistä emotionaalisen hyvinvoinnin tekijöistä. Hyvä vuorovaikutus ja suhde lapseen syntyy arvostamisesta, kuuntelemisesta, perusluottamuksesta ja kasvattajan sensitiivisyydestä. (Kronqvist 2011,15; Hännikäinen 2013, 51.) Lapsen ensimmäisten vuosien persoonan, sosiaalisten taitojen ja tunteiden kehitys vaatii paljon tukea, etenkin uudessa ympäristössä, joka poikkeaa tutusta ja turvallisesta kotiympäristöstä. Tärkeää on huomioida lapsi yksilönä, tukea lapsen tarpeita ja huomioida hänen yksilölliset kehitysvaiheet. Ennen kuin lapsi on valmis oppimaan ja kehittymään, hän tarvitsee arvostusta yksilönä, luottamusta toisiin ihmisiin ja ympäristöön, joka on turvallinen sekä innostaa oppimaan ja kehittymään. (Read 2010, 98–99.)

Alle kolmivuotiaiden lasten uusien asioiden omaksuminen on poikkeuksellisen suurta, joten aikuisen tehtävä on rohkaista lasta taidoissaan, joita hän on parhaillaan omaksumassa. Esimerkiksi ensimmäisiä sanoja opettelevalle lapselle nimetään ympäristön esineitä, leikitään esineillä yhdessä lapsen kanssa ja katsellaan kuvia kirjoista. Aikuisten onkin tärkeä havaita, milloin lapsi tarvitsee tukea ja milloin lapselle tulee antaa mahdollisuus tutkia vapaasti

ympäristöään. Uuden tiedon omaksuminen on lapsen aivotoiminnan kehittymisen sekä hänen ympäristönsä kiinteään vuorovaikutuksen tulosta. Lapsen tulee siksi saada itse rakentaa käsityksensä ympäröivästä maailmasta. Uusien asioiden oppiminen edellyttää lapsen omaa toimintaa ja toiminnan kautta tapahtuvaa oppimista. Leikki on pienen lapsen oppimisen kannalta merkityksellistä. Leikin eri muodot tukevat lasta havainnoimaan ja oppimaan uutta. Leikki mahdollistaa myös sosiaalisen vuorovaikutuksen ja tunteiden ilmaisemisen. (Lyytinen & Lyytinen 2002, 88–89.)

3.4 Varhaiskasvatus ja toimintaympäristöt

Varhaiskasvatuslaissa (1§) määritellään varhaiskasvatus lapsen suunnitelmalliseksi ja tavoitteelliseksi kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaksi kokonaisuudeksi, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Varhaiskasvatuksen tavoitteena (2 a §) on edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kasvua, kehitystä ja hyvinvointia. Tarkoitus on tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset. Varhaiskasvatuksen avulla voidaan kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä tukea ja antaa valmiuksia sopeutua yhteiskunnan jäsenyyteen. (Laki varhaiskasvatuksesta 2015.)

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet ja edistää tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lapsen vanhempaa kasvatustyössä ja toimia yhdessä lapsen sekä vanhemman kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi. (Laki varhaiskasvatuksesta 2015.)

Varhaiskasvatus tarjoaa pienelle lapselle useita mahdollisuuksia. Päiväkoti ei ole ainoa varhaiskasvatuksen toimintaympäristö. Avoin varhaiskasvatus on yksi varhaiskasvatuksen toimintamuodoista. Varhaiskasvatuksen avoimet palvelut

kattavat kerhotoiminnan ja avointen päiväkotien sekä asukaspuistojen toiminnan. Sen tarkoituksena on tarjota varhaiskasvatusikäisille lapsille ohjattua ja valvottua, säännöllistä, suunnitelmallista, tavoitteellista ja monimuotoista varhaiskasvatustoimintaa. Avoin varhaiskasvatus tarjoaa sosiaalisia kontakteja, kohtaamispaikkoja ja tukea pienten lasten vanhemmille ja muille lapsia hoitaville aikuisille. (Alila & Portell 2008, 70.)

Avoimeen varhaiskasvatukseen kuuluvassa kerhotoiminnassa tuetaan lapsen kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista. Lapset osallistuvat kerhotoimintaan pääsääntöisesti yksin ilman aikuista. (Alila & Portell 2008, 71.) Vantaalla kerhotoiminta on tarkoitettu kotihoidossa oleville kaksi – viisi vuotiaalle lapsille. Toiminta-aika on usein kaksi tai kolme tuntia päivässä, 2 – 5 -kertaa viikossa riippuen lapsen iästä tai toiminnan järjestäjästä. Kerhotoiminta on tavoitteellista ja se suunnitellaan etukäteen. Keskeistä kerhotoiminnassa on toisten lasten kanssa leikkiminen ja oppiminen toimimaan yhdessä liikkuen, laulaen, leikkien ja askarrellen. Kerhot kokoontuvat avoimien päiväkotien, asukaspuistojen ja päiväkotien tiloissa. Lapsille laaditaan yhteistyössä vanhempien kanssa kerholapsen oma varhaiskasvatussuunnitelma. (Vantaan kaupunki 2017.)

Asukaspuisto ja avoin päiväkoti toiminta on osa avointa varhaiskasvatustoimintaa. Toimintana ne ovat keskenään hyvin samanlaisia. Alila ja Portell (2008) määrittelevät avoimen varhaiskasvatuksen tutkimuksessa asukaspuisto toiminnan seuraavasti. Asukaspuistot on tarkoitettu kaikenikäisille lapsille ja heidän huoltajilleen. Asukaspuisto tarjoavat myös valvottua aamu- ja iltapäivätoimintaa koululaisille. Nuoremmat lapset osallistuvat toimintaan oman aikuisen kanssa. Asukaspuistot ovat lasten ja perheiden kohtaamispaikkoja, joissa on mahdollista osallistua ohjattuun toimintaan sisällä ja ulkona. Vanhemmat ja muut aikuiset osallistuvat myös toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Avoin päiväkoti poikkeaa toimintana siten, että se on kohdennettu alle kouluikäisille lapsille ja heidän vanhemmilleen. Avoimet päiväkodit toimivat usein tavallisten päiväkotien yhteydessä omina ryhminään. (Alila & Portell 2008, 93.) Asukaspuistojen ja avoimen päiväkotien toiminta perustuu aktiiviseen yhdessäoloon. Toiminnan sisältö muotoutuu vanhempien toiveiden pohjalta,

yhteistyössä henkilökunnan kanssa. Toiminta sisältää vapaata yhdessäoloa ja leikkimistä sekä esimerkiksi taito- ja taideaineita, musiikkia, liikuntaa ja retkiä. (Vantaan kaupunki 2017.)

Varhaiskasvatus tukee kotoutumista kaksisuuntaisena prosessina, jossa sekä maahanmuuttajataustaiset että suomalaistaustaiset oppivat elämään yhdessä. Vantaan varhaiskasvatuksessa on tavoitteena monikulttuurisen varhaiskasvatuksen kehittäminen osana koko varhaiskasvatusta. Arjen tasolle vietyinä se tarkoittaa esimerkiksi sitä, että avoimen päiväkodin, asukaspuiston tai päiväkodin koko henkilökunta kaikessa toiminnassaan lapsen kanssa kiinnittää huomiota suomen kielen vahvistamiseen ja tukee omalta osaltaan sopeutumisessa suomalaiseen yhteiskuntaan. Toimintamallin kotoutumista edistävinä etuina vanhemmat saavat kontakteja ja itseluottamusta sekä tutustuvat lähialueen lapsiperheisiin ja avoimen päiväkodin ja asukaspuiston toimintaan. (Vantaan kaupunki 2013, 33.)

4 LASTENHOITO KOTIVANHEMPIEN SUOMEN KIELEN -KURSSILLA

4.1 Vuorovaikutus

Lastenhoidon onnistuminen on kotivanhempien suomen kielen kurssien edellytys. Vanhemmat eivät tule kursseille, jos lapset eivät viihdy tai he kokevat, ettei toiminta ole turvallista lapsille. Lasten hyvinvointiin on kiinnitetty huomiota jo toiminnan suunnitteluvaiheessa; lastenhoitotilat sijaitsevat suomen kielen kurssin opetustilojen läheisyydessä, tilat ovat sopivia pienille lapsille ja toiminta-aika on sopivan lyhyt pienille lapsille. Lasten turvallisuuden tunteen takia on tärkeää, että hoitajat pysyvät samoina. Vantaalla on saatu hyviä kokemuksia kieliharjoittelijoiden käyttämisestä lastenhoidon apuna. Lasten sopeutumista on helpottanut tutunnäköisten ja tuttua kieltä puhuvien hoitajien läsnäolo. (Matkaselkä & Mäkeläinen 2013, 211.)

Kielikurssien alussa on tärkeää kiinnittää huomiota vanhempien kanssa luotavaan vuorovaikutukseen ja luottamukselliseen suhteeseen. Laadukkaaseen vuorovaikutukseen päästään muun massa vastavuoroisuudella, katsekontaktilla, kuuntelemisella ja rauhallisuudella. Tärkeä on luoda hyvä ilmapiiri ja ryhmään kuulumisen tunne. Lapsen ja hänen vanhempansa täytyy tuntea itsensä tervetulleeksi. Tämä tapahtuu huomioimalla ja antamalla myös tilaa sopeutua rauhassa. (Haavisto, Lappalainen, Pöyhönen & Tarnanen 2013, 60.)

4.2 Pedagogisuus lastenhoidossa

Pedagogiikalla tarkoitetaan monitieteelliseen, erityisesti kasvatustieteeseen ja varhaiskasvatustieteeseen perustuvaa, ammattihenkilön toteuttamaan suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lasten hyvinvoinnin ja oppimisen toteuttamiseksi. Pedagogisuus näkyy toimintakulttuurissa, oppimisympäristössä sekä kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuudessa. Pedagoginen toiminta edellyttää yhteistä ymmärrystä siitä, miten lasten oppimista ja hyvinvointia voidaan edistää parhaalla tavalla. Kasvatus, opetus ja

hoito muodostavat varhaiskasvatuksen pedagogisen kokonaisuuden. Näitä kolmea ulottuvuutta voidaan käsitellä erillisinä kokonaisuuksina, mutta käytännön toiminnassa ne nivoutuvat yhteen ja painottuvat eri-ikäisten lasten toiminnassa eri tavoin. (Opetushallitus 2016, 20-21.)

Pedagogiikka on käsitteenä hyvin laaja ja moniselitteinen, varhaiskasvatuksessa pedagogiikkaa ja kasvatuksen käsitteitä käytetään myös usein toistensa synonyymeinä. Lasten kasvatusta määrittää kuitenkin varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa toimintana, jonka myötä kulttuuriset arvot, tavat ja normit välittyvät. Kasvatuksen tavoitteena on siirtää kulttuuriperintöä sekä tärkeinä pidettyjä arvoja ja traditioita eteenpäin sekä ohjaten tietoisesti lasten yksilöllisen identiteetin muotoutumista. Lasten kehitystä tuetaan niin, että he oppivat toimimaan sekä käyttämään osaamista myös toisten hyväksi. Opetuksen lähtökohtana on edistää lasten oppimista ja auttaa luomaan merkityksiä itsestään, toisistaan ja ympäröivästä maailmasta. Oppimisen apuna voidaan käyttää erilaisia tapoja, joilla innostetaan ja motivoidaan lapsia lasten luontaista uteliaisuutta ja tutkimisen halua. Opetuksessa tulee ottaa huomioon lasten kehittyvät taidot, vahvuudet, tuen tarpeet ja mielenkiinnonkohteet. Hoito on lasten fyysistä perustarpeista huolehtimista ja tunnepohjaista välittämistä. Tavoitteena on, että lapsi kokee tulevansa ymmärretyksi vastavuoroisessa vuorovaikutussuhteessa. Hoitoon kuuluu lapsen arvostus, läheisyys ja huolenpito. (Opetushallitus 2016, 20–21.)

Varhaiskasvatuksessa pedagogisuus on oppimisen perusta ja se toteutuu kokonaisvaltaisesti toiminnassa. Pedagogisen toiminnan tavoitteena on edistää lasten oppimista ja hyvinvointia, se toteutuu lasten ja kasvattajien välisessä vuorovaikutuksessa sekä yhteisessä toiminnassa. Pedagogisen toiminnan suunnittelu tapahtuu kasvattajan johdolla, mutta yhteistyössä lasten kanssa ja heidän ideoita hyödyntäen. Tavoitteellisen pedagogisen toiminnan luovat arvoperustat, oppimiskäsitys ja niihin pohjautuva toimintakulttuuri sekä monipuoliset oppimisympäristöt, yhteistyö ja työtavat. Laadukkaan pedagogisen toiminnan edellytyksenä on suunnitelmallinen dokumentointi, arviointi ja kehittäminen. Leikki on yksi varhaiskasvatuksen keskeisistä pedagogisista työtavoista ja se on oppimisen kannalta merkityksellistä juuri pienten lasten

kohdalla, joilla kielelliset valmiudet ovat vielä kehittymässä. (Opetushallitus 2016, 36–39.)

4.3 Leikin merkitys

Leikki on sitä mitä lapset tekevät, kun seuraavat omia ideoitaan ja kiinnostuksen kohteitaan heidän omalla tavallaan ja omista syistään. Leikki on tapa millä lapsi yrittää ratkaista jokin asian minkä on asettanut itselleen. Leikki on jonkin kiinnostuksen, huolen tai pelon kohteen, tutkimista ja kokemista. Leikissä tunteiden läpikäynti yhdistyy kokemukseen ja ilmaisuun. Lapsi on se, joka tarvitsee leikkiä, jonkin kokemiseen, tutkimiseen tai ratkaisemiseen. Lasta ei tarvitse käskää tekemään tätä, vaan hän tekee sen omasta halustaan. Tästä johtuen kaikki leikki on merkityksellistä, koska lapsi leikkiin aina jonkin syyn takia. (Smidt 2011, 2.)

Vauvojen ja pikkulasten hoidossa ja kasvatuksessa sekä aikuisten ja lasten välisessä vuorovaikutuksessa on suuria kulttuurieroja. Leikin ymmärtäminen edellyttää sekä monikulttuurista että lasten perhekulttuureihin liittyvää sensitiivisyyttä. Leikkiminen itsessään on universaalia, mutta leikin ilmenemismuodot ja sille annettu merkitys ovat kulttuurisidonnaisia. (Munter 2013, 124.)

Suomessa leikillä on tärkeä asema ja aikuiset osallistuvat pienten lasten leikkiin sekä tukevat lapsia leikkitaitojen opettelemisessa. Näin ei kuitenkaan ole kaikissa kulttuureissa vaan leikki nähdään pikemminkin ajanvietteenä ja lapset leikkivät usein ilman aikuista. Joissakin kulttuureissa tytöt leikin sijaan auttavat kotiaskareissa. Toisissa kulttuureissa korostuu pöytätyöskentely eli piirtäminen, askartelua ja muut kädentaidot. Lelujen merkitys voi olla lapsille myös vieras. Tärkeä on kertoa vanhemmille leikin merkityksestä. Lapsia täytyy myös opettaa leikkimään ja harjoitella yhdessä heidän kanssa leikkitaitoja. Tutustua yhdessä leluihin ja tutkia mitä niillä voi tehdä. Tärkeää on myös opettaa lapselle lelujen jakamista ja ettei toiselta saa ottaa leluja. Lapselle vertaisryhmällä ja leikillä on

tärkeä merkitys kotoutumiselle. Leikin avulla lapsen kieli kehittyy ja puhe lisääntyy sekä lapsi oppi sosiaalisia taitoja. (Halme & Vataja 2011, 89–90.)

Pienille lapsille leikki on kokonaisvaltaista osallistumista ja tutkimista. Leikillä on merkittävä tehtävä lapsen kehityksen näkökulmasta. Leikin erilaiset muodot tukevat lapsen kykyjä ja taitoja. Leikin kautta vahvistuu myös oppimisen kannalta kriittiset kyvyt ohjata ja säädellä omia toimintaa. Aikuisten rooli on pieneten lasten leikissä merkittävä. Mitä nuoremasta lapsesta on kyse, sitä tärkeämpää on aikuisen läsnä oleva osallistuminen. Aikuisen tehtävä ei ole leikkiä lasten puolesta vaan mallittaa, sanottaa ja viedä leikkiä eteenpäin. Aikuisen tärkein tehtävä on varmistaa lapsen leikkimisen mahdollisuudet. (Munter 2013, 114; Halme & Vataja 2011, 90.) Kasvattajan tulee olla avoin leikille ja hyödyntää sitä myös pedagogisessa toiminnassa, esimerkiksi leikkimaailmojen rakentamisessa, yhdistää leikkiin satuja, lauluja ja spontaania luovaa ilmaisua sekä hyödyntää lasten tutkimisen halua. (Opetushallitus, 2016, 39.)

4.4 Yhteistyö vanhempien kanssa

Jokaisella perheellä on omat arvonsa ja tapansa perheet ovat yksilöllisiä, vaikka yleistietämys eri kulttuureista auttaa yhteistyössä, aina on syytä keskustella perheen kanssa heidän käsityksistään ja juuri kyseisen perheen tavoista, toiveista ja kasvatuskäsityksistä. Meidän tulee ymmärtää, että valtaväestön erilaiset käytännöt lastenhoidossa ja lasten kanssa olemisessa saattavat aiheuttaa hämmennystä myös vanhemmissa. Vanhemmille tutut tavat voivatkin olla uudessa maassa outoja ja erilaisia. Tärkeää on huomioida, että suomalaisen yhteiskunnan palvelut ja arkiset käytännöt sekä niiden toiminnan ymmärtäminen voivat olla vieraita toisesta kulttuurista tulevalle perheelle. Näistä asioista tuleekin mahdollisimman kertoa konkreettisesti ja käytännönläheisesti. (Kivijärvi 2012, 249; Kuittinen & Isosävi 2013, 85.)

Vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä on pohjimmiltaan kyse ihmisten kohtaamisesta ja vuorovaikutustaidoista. Tärkeää ei ole korostaa eroja vaan

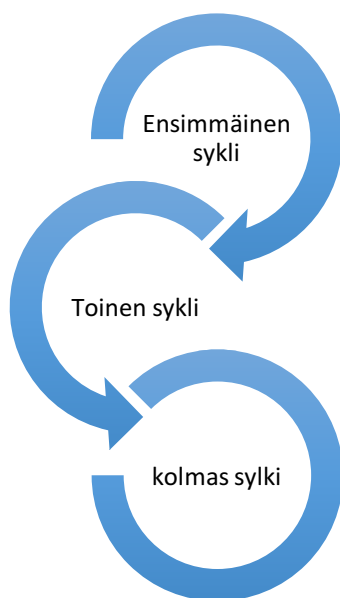
muistaa, että lapsen tarpeet ovat hyvin samalaisia riippumatta siitä mikä on hänen kulttuuritaustansa. Kaikki perheet ovat omalaisia, heidän taustansa ei kerro mitään siitä, mitä vanhemmat ajattelevat ja miten he lastansa kasvattavat. (Kivijärvi 2012, 258.)

5 TOIMINTATUTKIMUSPROSESSI

5.1 Toimintatutkimuksellinen lähestymistapa

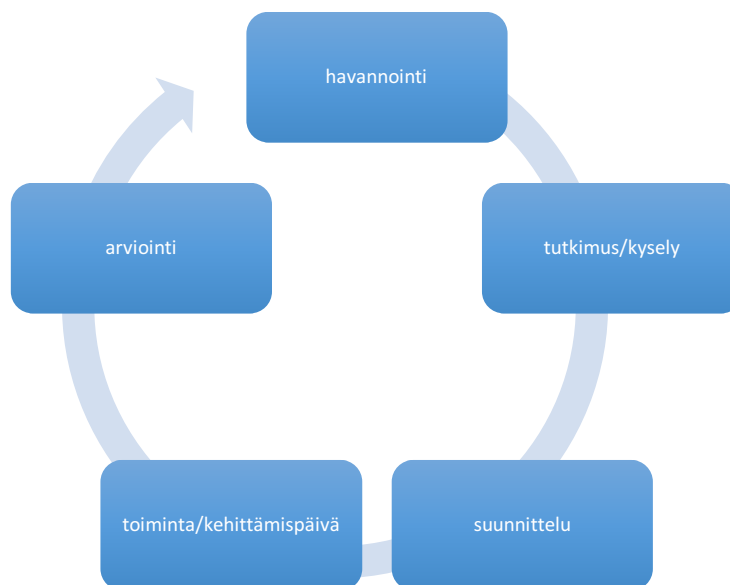
Toimintatutkimuksessa tuotetaan tietoa käytännön kehittämiseksi ja käytäntöjä entistä paremmiksi tutkimalla. Toimintatutkimus on yleensä ajallisesti rajattu tutkimus- ja kehittämisprojekti, jossa suunnitellaan ja kokeillaan uusia toimintatapoja. (Heikkinen, Rovio & Syrjälä 2008, 16–17.) Toimintatutkimus kohdistuu lähes aina ihmisten toiminnan muuttamiseen ja se soveltuu parhaiten tilanteisiin, joissa kohteena on ryhmä ja sen toiminta. Toimintatutkimus vie tutkimuksen mukaan itse toimintaan, niin että toimija on itse mukana tutkimuksessa ja toiminnassa. Toiminta, tutkimus ja muutos toteutuvat kaikki samanaikaisesti. (Kananen 2014,15–16.)

Toimintatutkimus luokitellaan laadullisiin tutkimusmenetelmiin ja sen lähtökohtana on kehittämiskohteen määrittelemine. Toimintatutkimus ei ole varsinaisesti tutkimusmenetelmä vaan lähestymistapa tai asenne, jossa tutkimus kytketään toiminnan kehittämiseen. (Heikkinen, Rovio & Syrjälä 2008, 37.) Toimintatutkimus koostuu syklivaiheista suunnittelu, toiminta, havainnointi ja arviointi. Syklin vaiheet vuorottelevat kehämäisesti. Ensin suunnitellaan uusi tapa tai menetelmä, minkä jälkeen sitä kokeillaan käytännössä. Kokeilun aikana havainnoidaan ja kerätään havainnointiaineistoa. Seuraavaksi toimintaa arvioidaan tai reflektoidaan, ja arvioinnista syntyneet ajatukset ovat uuden kokeilun pohjana. (Heikkinen, Rovio & Syrjälä 2008, 79.)

KUVIO 1. Kuvaus toimintatutkimuksen spiraalista eli useista peräkkäisistä sykleistä, jossa suunnitelman, toteutuksen, havainnoinnin ja arvioinnin kautta siirrytään seuraavaan sykliin, jossa lähdetään tavoittelemaan toimivampaa muutosta. Pohjana uudelle suunnitelmalle käytetään edellisestä syklistä saatua tietoa (Heikkinen, Rovio & Syrjälä 2008, 81.)

Opinnäytetyöni muodostuu toimintatutkimuksen vain yhdestä eli ensimmäisestä vaiheesta. Opinnäytetyön sykli poikkeaa perinteisestä toimintatutkimuksen syklistä. Erotuksena toteutin havainnoinnin jo syklin alkuvaiheessa pohjustaakseni kehittämiskohteen määrittelyä ja tutkimuksellista osuutta paremmin. Toimintatutkimuksessa havainnointi on osa tiedonkeruuta ja sitä voi käyttää Kanasen mukaan jo ongelman määrittelyvaiheessa (Kananen 2014, 55). Pääasiassa toimintatutkimus koostuu useista sykleistä. Toimintatutkimukselle ominainen jatkuvuus ja spiraalimainen kehittäminen voivat sisältyä myös yhteen sykliin. Yhden syklin aikana saatu tieto voi jo riittää kehittämään käytänteitä. Sykliä määrää tärkeämpi on toimintatutkimuksen perusidea, suunnittelun, toiminnan ja arvioinnin toteutuminen. Olennaista on omaksua tutkiva työote. (Heikkinen, Rovio & Syrjälä 2008, 82.)

KUVIO 2. Toimintatutkimus on jatkuva syklinen prosessi joka tähtää jatkuvaan muutokseen. Tässä kuviossa ensimmäisessä syklissä on kuvattu oma opinnäytetyöni eli toiminatatutkimuksen ensimmäinen sykli.

Toimintatutkimus tavoittelee aina muutosta, mutta pelkkä suunnittelu ja tekeminen ei riitä vaan tarvitaan tutkimuksellinen ote. Ilman tutkimusta kyse on normaalista kehittämistyöstä. (Kananen 2014, 55.) Omassa opinnäytetyössäni tutkimuksellinen osuus liittyi alkutilanteen kartoittamiseen, jossa kyselyn avulla pyrin löytämään toiminnan kehittämiskohteita.

5.2 Toimintatutkimuksen kenttätyö

Opinnäytetyön toiminnallisen osan sisältöä kuvaa hyvin Heikkisen, Roivion ja Syrjälän (2008) määritelmä toimintatutkimuksen kenttätyön sisällöstä. Heidän mukaansa toimintatutkimuksen kenttätyöhön kuuluu osallistujien työskentelyn seuraamista ja havaitun reflektointia yhdessä heidän kanssaan. Kenttätyö sisältää myös kokouksia, kouluttamista, yhteistä suunnittelua ja yhdessä tekemistä. (Heikkinen, Rovio & Syrjälä 2008, 101.)

Toimintatutkimus valikoitui sopivimmaksi menetelmäksi, koska se tavoittelee käytännön hyötyä, käyttökelpoista tietoa. Toimintatutkimuksessa pyritään valamaan uskoa ihmisten omiin kykyihin ja toimintamahdollisuuksiin, toisin

sanoen voimaannuttamaan heitä. Tutkija käynnistää muutoksen ja rohkaisee ihmisiä tarttumaan asioihin, jotta niitä voidaan kehittää heidän omalta kannaltaan paremmiksi. (Heikkinen, Rovio & Syrjälä 2008, 19–20.)

5.3 Interventiot

Muutoksen tarpeellisuus tulee perustella ja siihen on kaksi näkökulmaa: miksi muutos on tärkeä toiminnan kannalta ja miksi alan kannalta. Käytännön työelämän tarve pitää perustella myös tutkimuksellisen tiedon tarpeella. (Kananen 2014, 57.) Yhteistyöntahon tarve oli kehittää omaa toimintaansa ja saada tietoa siitä mitä lastenhoito toimintana on sillä hetkellä ja miten työntekijät sen näkevät. Työntekijöiden oman toiminnan reflektointi on merkityksellistä työn kehittymisen näkökulmasta. Toiminnan käytäntöjen ja ajattelutapoja tarkastelun kautta voidaan omaksua uusi tapa ajatella, keskustella ja kehittää toimintaa. Toiminnassa on paljon hiljaista, piilevää ja sanatonta tietoa. Oppiminen ja kehittyminen tehostuvat, kun sanatonta osaamista tietoisesti ajatellaan ja siitä keskustellaan. (Heikkinen, Rovio & Syrjälä 2008, 34.) Opinnäytetyö tuo myös tutkimuksellista tietoa siitä, minkälaisia haasteita liittyy lastenhoitoon, jossa on alle kolmevuotiaita pieniä lapsia, joiden kanssa ei ole yhteistä kieltä. Minkälaisia asioita tulee huomioida lyhytaikaisessa lastenhoidossa ja mitä vaatii, että toiminnasta saadaan tavoitteellista.

Opinnäytetyöni toiminnallinen osuus eli kehittämispäivä oli keino, jolla pyrittiin käynnistämään muutos toiminnassa. Kehittäminen vaatii yhteistyötä ja yhteisen näkemyksen, joten konkreettinen yhteinen foorumi oli luontevin menetelmä päästä kohti tavoitteellista kehittämistyötä. Intervention kohteena ovat kuitenkin ihmiset ja toiminnan ilmiö, joten heidät on tärkeä saada sitoutumaan muutokseen.

Interventioprosessin aikana oli tarkoitus seurata ja raportoida tavoitteiden toteutumista. Prosessin seurannan osuutta kuvaa kerätty palaute kehittämispäivän osallistujilta sekä syyskauden päätyttyä yhteistyötaholta. Palautteet kokosin yhteen opinnäytetyön raporttiin. Saatujen tietojen ja

havaintojen pohjalta kuvaan tapahtumia sekä arvoisin intervention on toteutumista.

5.4 Toiminnan vaikuttavuus

Toimintatutkimuksella ei pyritä yleistämään. Tutkimustuloksena pyritään saamaan muutos entiseen eli vain toiminnan kohteena olleeseen ilmiöön. Tulokset koskevat vain tätä yksittäistä tapausta, joten niistä ei myöskään voi tehdä yleistyksiä. (Kananen 2014, 33.)

Toiminnan vaikutusten arvioinniksi riittää kohderyhmän mielipiteen kerääminen intervention jälkeen, mutta tämä on luottavuudelta heikko, koska mittauksella ei ole virallista vertailukohtaa. Ennen ja jälkeen - mittaus on luotettavampi; siinä kohderyhmälle tehdään mittaus ennen interventiota ja sen jälkeen, mittausten erotus kertoo muutoksen suuruuden. Tämäkään ei kuitenkaan anna varmaa tietoa siitä, mikä osuus interventiolla oli muutoksessa, koska muutokseen voivat vaikuttaa myös ulkopuoliset tekijät. Työelämän kannalta tavoitteiden toteutuminen on usein muutoksen kannalta riittävää. Todellisten syy-seuraussuhteiden merkitys on ennemminkin tärkeää tieteelliseltä kannalta. (Kananen 2014, 63–64.) Oman opinnäytetyöni tehtävä on ensisijaisesti hyödyttää yhteistyötahoa, joten päädyin siihen, etten tarvitse vertailevaa arviointia. Palaute kohderyhmältä kehittämispäivästä on riittävä oman ja yhteistyökumppanin toiminnan vaikuttavuuden arvioinnin kannalta.

Opinnäytetyöni tarkoitus on, että avoimienpäiväkotien työntekijät löytävät itse keinot, joilla monikulttuuristen lasten hoito tulee tavoitteellisemmaksi. Tavoitteena on käynnistää muutosprosessi, jonka he itse vievät eteenpäin. Kanasen mukaan toimintatutkimuksen voima on siinä, että henkilöt, joita ongelma koskee, löytävät ratkaisun yhdessä. Silloin he myös sitoutuvat muutokseen paremmin. (Kananen 2014, 11, 55.) Opinnäytetyöni vaikuttavuuden arviointi on haasteellista juuri sen takia, että prosessi jatkuu yhä ja mahdolliset intervention vaikutuksesta syntyvät hyödyt näkyvät pidemmällä aikavälillä.

6 TOIMINTATUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

6.1 Lähtökohdat

Vantaan kaupungin maahanmuuttopalvelut olivat Diakonia-ammattikorkeakoulun Kalasataman toimintayksikössä esittelemässä työelämäyhteistyöaiheita opiskelijoille vuoden 2016 alussa. Yhteistyökumppani, Vantaan maahanmuuttajapalveluiden koordinaattori, esitti opinnäytetyön aiheeksi kotivanhempien suomen kielen opetusryhmien (KOTVA) lastenhoidon kehittämistä. Aihe oli mielenkiintoinen, koska se kohdistu varhaiskasvatusikäisiin lapsiin sekä monikulttuurisuus ja kehittäminen ovat teemoina tähän aikaan sopivia. Opinnäytetyön aihe on elänyt ensikontaktin ja ensimmäisen yhteistyötapaamisen välillä sekä myöhemmin ideapaperin työstämisen yhteydessä.

Alustavasti suunnittelin, että tuottaisimme työntekijöille esimerkiksi oppaan, monikulttuuristen lasten kotouttamisen tukemiseen. Vastaava opas on kuitenkin tehty Osallisena Suomessa -hankekokeilun yhteydessä. Toisena ideana oli tuottaa varsinainen toimintasuunnitelma lasten kotoutumisen tukemiseksi. Tämä oli kuitenkin haastava toteuttaa, koska kohdejoukko ja toimintaympäristö olivat jokaisessa yksikössä erilaiset. Ulkopuolisen tekemä toimintasuunnitelma ei todennäköisesti olisi ollut toimiva ja henkilökunnan osallistuminen toiminnan suunnitteluun on kuitenkin työnmotivaation kannalta merkittävä.

Yhteistyötapaamisen yhteydessä opinnäytetyön aihe muotoutui toiminnalliseksi produktioksi, jossa toteutetaan kehittämispäivä yksiköiden työntekijöille. Ideapaperin esityksen jälkeen opinnäytetyön metodiksi valikoitui toimintatutkimus, joka sisältää alkukartoituskyselyn, toiminnan havainnointia ja kehittämispäivän sekä lopulta arvion projektin vaikutuksista toiminnan kehittämiseen.

Opintojeni tavoitteena on suorittaa Lastentarhanopettajan kelpoisuus, joten se ohjaa myös opinnäytetyön varhaiskasvatusikäisiin lapsiin ja heidän perheisiinsä.

Monikulttuurisuus tulee olemaan merkittävässä osassa myös tulevassa ammatissani. Päiväkodit ovat monikulttuurisia ja -kielisiä yhteisöjä, joissa lapset ja heidän vanhempansa sekä työyhteisön jäsenet voivat edustaa useita eri kulttuuritaustoja. Lastentarhanopettajan on hyvä ymmärtää eri kulttuurien väliset erot. Ne voi ymmärtää vain tutustumalla eri kulttuureihin, elämäkokemuksiin, kasvatustapoihin, vuorovaikutustapoihin, ja kehittää siten itseään monikulttuurisena kasvattajana. Tässä onnistuminen vaatii kulttuuritietoisuutta, mitä pyrin omaltaosaltaani opinnäytetyölläni lisäämään.

6.2 Aineiston kerääminen havainnoinnilla ja kyselyillä

Toimintatutkimuksessa on tärkeää valita oikeat menetelmät, joiden avulla voidaan kartoittaa ja arvioida, kohdistuko interventio juuri niihin tekijöihin, joihin muutosta halutaan saada aikaiseksi. Opinnäytetyön aineiston kerääminen alkoi yhteistyötapaamisella maahanmuuttokoordinaattorin kanssa sekä toimintayksiköihin tutustumisella. Havainnointi on osa toimintatutkimukseen tiedonkeruumenetelmiä. Sen avulla on mahdollista saada tietoa tutkimusprojektin kohteesta. Havainnoinnin muotoja on useita. Omassa opinnäytetyössäni käytin osallistavaa havainnointia, jossa tutkija on fyysisesti läsnä tilanteessa ja osallistuu toimintaan. Osallistavan havainnoinnin etuna on se, että tutkija pääsee kiinni tutkittavaan kohteeseen paremmin ja saa monipuolista tietoa. Saatua tietoa täydennetään vielä haastatteluilla, jotta voidaan varmistaa havainnoinnista saadun tiedon oikea tulkinta. (Kananen 2014, 29, 58, 79–80.) Tutustuin ennen alkukartoituskyselyä neljään viidestä avoimesta päiväkodista. Havainnoinnissa kiinnitin erityisesti huomiota toimintaympäristöön ja tarkastelin toimintaa erityisesti lastenhoidon näkökulmasta. Näitä havaintoja täydensin yhteistyökumppanilta saadulla tiedolla sekä kyselyllä.

Kysely on yksi tiedonkeruumenetelmä, joka voidaan toteuttaa tutkimuksen aikana. Ensisijaisesti sitä käytetään tutkimusprosessin alkukartoitusvaiheeseen, jolloin kyselyllä voidaan hakea perustietoa. Kyselyä voidaan käyttää myös prosessin myöhemmässä vaiheessa, jolloin sen avulla voidaan arvioida toiminnan vaikutuksia. (Kananen 2014,102.) Opinnäytetyössä päädyin omien

henkilökohtaisten resurssien sekä luottamuksen takia haastattelujen sijaan kyselyyn toimintatutkimuksen molemmissa vaiheissa alkukartoituksessa sekä arvioinnissa. Haastatteluja olisi pitänyt toteuttaa määrällisesti useita, mihin itselläni ei ollut mahdollisuuksia. Usein myös anonyymina vastaaminen antaa sellaista tietoa, mitä ei henkilökohtaisella haastattelulla saa, etenkin kun on kyse työhön liittyvistä asioista.

Havaintojen ja yhteistyökumppaneilta saadun tiedon pohjalta tein alkukartoituskyselyn. Muodostin kyselyn avoimista- ja asteikkokysymyksistä. Avoimissa kysymyksissä esitetään kysymys ja jätetään tilaa vastausta varten, jolloin vastaaja saa sanoa vapaasti omat ajatuksensa ja mielipiteensä. Asteikkokysymyksissä, esitetään väittämiä ja vastaaja valitsee niistä sen, miten voimakkaasti hän on samaa mieltä tai erimielistä kuin väittämä. Asteikkokysymyksissä käytin nelitasoiseen asteikkoon perustuvaa kysymystyyppiä esimerkiksi usein, melko usein, harvoin ja ei koskaan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 193–199.)

Kysely toteutettiin verkkokyselyohjelma Webprolin avulla, johon tuli linkki sähköpostiin (Liite2). Alkukartoituskysely lähetettiin kymmenelle avoimen päiväkodin työntekijälle, suomen kielen opettajalle ja maahanmuuttopalveluiden assistentille, jotka ovat osallistuneet suomen kielen kurssien toiminnan toteutukseen. Alkukartoituskyselyn kysymykset oli jaettu taustatietoihin, lasten kanssa tehtäviin toimintoihin, tietoon kohderyhmästä, toiminnan haasteisiin ja kehittämiseen. Vastauksia tuli seitsemän ja niiden sisältö vastasi hyvin kysytyihin kysymyksiin. Kokosin aineiston yhteen, minkä jälkeen analysoin aineistoa teemojen mukaan (kts. 5.3 aineiston analyysi).

Kyselyn heikkoutena voidaan pitää vastaajien heikkoa sitoutumista tutkimukseen, kysymysten ja vaihtoehtojen onnistumista sekä vastausten katoa eli vastaamattomuutta (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007,190). Kyselyyn vastasi seitsemän kymmenestä. Näin hyvään vastausprosenttiin päädyttiin siten, että lähetin kyselyn linkin ja saatekirjeen kahdesti ennen vastausajan päättymistä. Kyselyn kysymysmuotojen suunnitteluun ja kysymyksien laadintaan kiinnitin erityistä huomiota.

Opinnäytetyön toiminnallinen osuus oli kehittämispäivä, johon valmistauduin teoriatietoa etsien (Liite 3 ja 4). Taustatietoa hankin Osaava vanhempi -projektin kautta sekä monikulttuurisuuteen ja lastenhoitoon perehtymällä. Tärkein aineisto oli kuitenkin avoimien päiväkotien havainnoinnista sekä kyselystä saatu tieto. Kehittämispäivän yhteydessä teetin palautekyselyn, joka toteutettiin lomakemuotoisena ja siinä oli kuusi avointa kysymystä, yksi suljettu ja yksi avoin palaute (Liite 5). Kysymykset koskivat kehittämispäivän sisältöä ja sen tuottamaa tietoa sekä niiden merkitystä oman toiminnan kannalta. Kehittämispäivä oli osallistava ja vuorovaikutuksellinen tapahtuma, jossa syntyi yhteisiä oivalluksia ja kehittämisideoita.

Syyslukukauden jälkeen lähetin sähköpostilla palautekyselyn opinnäytetyön toimeksiantajalle. Kysely koostui kuudesta avoimesta kysymyksestä, joiden avulla kartoitin, onko toiminnan kehittymistä tapahtunut ja onko se tavoitteellisempaa kuin ennen toimintatutkimusprojektia (Liite 6).

6.3 Aineiston analyysi

Webprol-kyselyaineiston analysoin luokittelemalla itse teemoihin. Aineiston otos oli määrällisesti pieni, jolloin Webprolin valmiin analysointiohjelman hyödyt olisivat olleet vähäiset. Aineiston jakaminen erilaisiin luokkiin on tärkeä osa analyysia. Sen avulla luodaan pohja, jonka kautta aineistoa voidaan tulkita ja tiivistää. Analyysin avulla aineiston eri osia voidaan vertailla toisiinsa. Luokkien avulla voidaan kehitellä teorioita ja nimetä aineistosta tärkeät ja keskeiset asiat. Luokittelussa on kyse päättelystä; siinä etsitään yhteisiä tekijöitä tietyillä kriteereillä, jotka ovat yhteydessä tutkimustehtävään, aineiston laatuun ja teoreettiseen tietämykseen. Omassa aineistossani tiivistävä luokittelu tapahtui etsimällä vastausaineistosta samaa aihepiirin kuuluvia kokonaisuuksia ja luomalla niistä teemoja. Luokittelu voi toimia myös tutkimusvälineen eli tässä tapauksessa kyselyn pohjana. Omassa kyselyssä jaoin aineiston isompiin pääteemoihin jo valmiiksi kyselyä tehdessä. Luokkia joudutaan usein vielä

pilkkomaan ja yhdistelemään uusiksi luokiksi useita kertoja aineiston analyysi vaiheessa. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 147–149.)

Avoimia kysymyksiä oli yhteensä kahdeksan. Kaikki kyselyyn osallistuneet eivät vastanneet kaikkiin kyselyn kysymyksiin, joten vastausten määrä oli viiden ja seitsemän välillä kysymyksestä riippuen. Avoimien kysymysten vastausten tekstiä oli Arial – fontilla 12, rivivälillä 1, neljä ja puoli sivua. Asteikkokysymykset oli jaettu neljä tasoiselle– asteikolle, kaksi positiivista ja kaksi negatiivista vaihtoehtoa. Asteikkokysymysten tehtävä oli kyselyllä pohjustaa avoimia kysymyksiä antamalla yksilöllisempää tietoa sekä johdattaa kohti oikeaa teemaa.

Kysely oli jaettu viiteen osa-alueeseen eli teemaan; taustatietoihin, toiminnan kuvaukseen, kohderyhmään, haasteisiin sekä kehittämiseen. Taustatiedoissa kysyttiin, kuinka kauan henkilö on ollut mukana toiminnassa sekä koulutustaustaa. Tuloksissa en erittele koulutustaustaa vastaajien anonymiteetin takia. Toinen osa-alue oli toiminnan kuvauksen kokonaisuus, missä kartoitettiin, minkälaisia toimintoja lasten kanssa tehdään ja kuinka usein sekä perusteita toiminnan valitsemiselle, mahdollisia haasteita sekä mielekkyyttä.

Toimintojen kuvaus oli asteikkokysymys, jossa vaihtoehtoina oli usein, melko usein, harvoin ja ei koskaan. Analysoin vastaukset positiivisiksi ja negatiivisiksi. Usein sekä melko usein olivat asteikossa positiivisia vastuksia ja harvoin sekä ei koskaan olivat negatiivisia vastauksia. Tarkastelin vastauksia sen mukaan, painottuiko vastaukset asteikolla enemmän negatiivisiksi vai positiivisiksi. Esimerkiksi kysymykseen kuinka usein laulatte lasten kanssa, neljä kuudesta vastasi melko usein ja kaksi harvoin, joten vastaus oli positiivinen. Tuloksiin nostin esiin ne toiminnot, jotka olivat selkeimmin positiivisia tai negatiivisia.

Asteikkokysymystä täydensin avoimella kysymyksellä. Millä perusteella valitsette toiminnat lasten kanssa? Avoimissa vastauksissa käytin analysoinnissa teemoja, jotka sain esiin koodaamalla vastaukset tekstistä. Kaikki vastaukset liitin samalle sivulle, jonka jälkeen eri väreillä etsin eli

koodasin vastauksista yhteneväisiä teemoja. Koodauksen kautta vastuksista nousi esiin kolme eri pääteemaa leikki, hoiva ja haasteet. Näistä kolmesta teemasta nousi vielä yksi yhteinen ala-teema eli lasten ikä.

Toimintojen mielekkyyttä kysyin asteikkokysymyksellä, jonka vastausvaihtoehdot olivat yhteneväisiä ensimmäisten monivalintakysymysten kanssa. Asteikolla positiiviset vaihtoehdot olivat mielekästä, melko mielekästä sekä negatiivisia ei kovinkaan mielekästä ja ei mielekästä. Analysoin vastauksen samalla tavalla kuin aiemmin, etsien yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia. Mitä suurempi osuus vastanneista oli valinnut positiivisen vaihtoehdon tai negatiivisen, mikäli vastukset eivät olleet selkeästi enemmistönä kumpaakaan suuntaan, luetteloin ne neutraaleiksi. Esimerkiksi pelataan pelejä, oli neutraali vastaus; siinä kaksi koki toiminnon mielekkääksi, kaksi melko mielekkääksi ja kahden mielestä pelaaminen ei ollut kovin mielekästä ja yhden mielestä ei mielekästä. Neljä vastausta oli positiivisia ja kolme negatiivisia, joten määrittelin vastauksen neutraaliksi.

Kohderyhmä oli kolmas osa-alue, missä kyllä ja ei kysymyksellä selvitin, kokeeko työntekijät saaneensa tarpeeksi perehdytystä maahanmuuttajataustaisten kanssa työskentelyyn. Avoimien jatkokysymyksien avulla; Minkälaista tukea olette saanut? sekä Minkälaista tukea/tietoa toivotte? hain vastausta minkälaista tukea työntekijät ovat saaneet ja minkälaista tuen tarvetta heillä olisi. Avoimet kysymysten vastukset analysoin samalla tavalla kuin aiemmin eli koodasin tekstistä eriväreillä yhteisiä teemoja, mistä muodostin pääluokkia. Minkälaista tukea olette saaneet, löytyi kaksi pääluokkaa; koulutus ja kirjallisuus eli teoria sekä työ, kokemus ja vuorovaikutus eli käytäntö.

Neljännessä osa-alueessa hain vastauksia toiminnassa ilmenneisiin haasteisiin. Asteikkokysymyksien vaihtoehdot, perusutuivat omiin havaintoihin toimintayksiköistä sekä yhteistyökumppanilta saatuihin ennakkotietoihin. Asteikko jakautui samalla tavalla kuin aiemmin neljään vaihtoehtoon joista kaksi oli positiivisia ei lainkaan haastava, ei kovin haastava sekä kaksi negatiivista melko haastava ja haastava. Vastaukset analysoin samalla tavalla kuin

aiemmin eli kuinka paljon vastukset painottuivat selkeästi positiivisiksi, negatiivisiksi vai neutraaleiksi.

Avoimessa kysymyksessä; kuvaa haasteita, etsin vastauksista yhtäläisiä teemoja koodaamalla, joiden mukaan lajittelin vastaukset pääluokkiin. Pääluokkia löytyi neljä eli tilat, henkilöstöresurssit, avoimen päiväkotitoiminnan ja lastenhoidon yhdistäminen sekä sopeutuminen toimintaan.

Viimeisessä osa-alueessa hain vastausta henkilökunnan näkemykselle toiminnan tavoitteellisuudesta ja kehittämiskohteista- sekä tavoista. Kaikki neljä kysymystä oli avoimia kysymyksiä. Vastaukset analysoin samalla tavalla koodaten, kunnes löysin yhteiset teemat tai pääluokat. Tavoitteellisuus lastenhoidon suhteen jakautui vastauksissa kahteen pääkategoriaan tavoitteelliseen ja ei tavoitteelliseen. Vastauksissa oli perusteltu mikä teki toiminnan tavoitteelliseksi vastaajan mielestä. Perustelut jakoutuivat kolmeen alateemaan; turvallinen olo, toiminta kodin ulkopuolella ja lapsilähtöisyys. Vastaukset lastenhoidon kehittämis ehdotuksista jakoutuivat seuraavien teemojen alle: yhteiset tavoitteet ja pelisäännöt, yhteistyö, riittävästi henkilökuntaa.

Kysymykseen mitä toiminta ja kohderyhmä ovat opettaneet, vastaukset olivat haasteellisia jatkaa teemoihin, koska kysymys kohdentui vastaajan omaan henkilökohtaiseen oppimiseen ja näkemykseen. Isoja teemoja löytyi kuitenkin kolme; Lapsen ja vanhemman kotoutuminen, lasten toiminnan ohjaus, haasteet sekä epävarmuus.

Viimeisellä avoimella kysymyksellä haettiin toiveita ja odotuksia kehittämispäivälle. Vastaukset jakoutuivat kahteen osa-alueeseen; kokemusten ja ideoiden jakamiseen sekä toiminnan kehittämiseen.

7 TULOKSET

7.1 Kyselyn tulokset

Vastauksia tuli yhteensä seitsemän. Kaikkiin kysymyksiin eivät kuitenkaan kaikki vastaajat vastanneet. Sisällöltään vastaukset olivat kyselyvastauksiksi hyvin informatiivisia. Niissä oli hyvin kuvattu toimintaa sekä sen sisältöä ja haasteita. Vastaajista kaksi on ollut toiminnassa mukana yhden toimintakauden. Kolme vastaajaa kaksi toimintakautta ja kaksi vastaajaa on ollut mukana kolme toimintakautta. Vastaajat olivat koulutukseltaan sosiaalialan ammattilaisia muun muassa lastentarhanopettajia ja sosionomeja.

Aineistosta löytyi neljä päätemaa; leikki, toiminnan haasteet, työntekijöiden tuki ja tavoitteet täyttävä lastenhoito.

7.1.2 Leikki – mielekkäin toimintamuoto

Vastauksista nousi esiin, että eniten lasten kanssa oli vapaata leikkiä. Se koettiin myös mielekkäimpänä toimintamuodoksi. Laulaminen ja kirjojen lukeminen olivat myös yleisiä toimintoja. Sen sijaan pelien pelaaminen, liikuntaleikit ja kädentaidot, mihin sisältyivät askartelu, maalaus ja piirtäminen olivat harvoin tai ei koskaan toteutuvia toimintoja.

Yllättävää vastuksissa oli, että vaikka osa toiminnoista oli vastaajien mielestä mielekkäitä, niitä ei kuitenkaan toteutettu lasten kanssa. Kyselyn avulla ei selvinnyt syytä tähän. Toimintojen haasteet voi selittää asiaa osittain. Esimerkiksi askartelu, maalaus ja piirtäminen koettiin mielekkääksi, mutta niitä ei juuri lasten kanssa tehty. Vastauksissa kuitenkin selvisi, että vanhemmat opiskelivat joissakin avoimissa päiväkodeissa askarteluun tarkoitetuissa tiloissa, joten se rajoittaa kädentaitojen toteutusta. Vastauksista nousi haasteina esiin lasten ikä ja vähäiset henkilöstöresurssit, mitkä voivat vaikuttaa myös siihen, että toiminnallisia kädentaitoja ei toteuteta. Niiden toteutuksessa tarvitaan paljon henkilökohtaista ohjausta, etenkin pienten lasten kohdalla.

Toiminnan järjestäminen on myös resurssikysymys, koska meillä on samanaikaisesti omat avoimen päiväkodin asiakkaat paikalla.

Lapset ovat niin pieniä, että lukeminen, palapelit, kotileikit, autoleikit ym. on heille mieluisia... olemme siinä leikissä mukana tarvittaessa.

Yritän myös keksiä lapsia ja äitejä innostavaa yhteistoimintaa. Esim. lauluhetki tunnin lopussa lasten kanssa alkoi tätä kautta. Piirtäminen tms. askartelua esim. isänpäivänä myös kokeiltu.

7.1.2 Lastenhoidon haasteet

Kyselyssä nousi esiin, että toiminnan kannalta merkittävä haaste on lasten vaikeus irtautua vanhemmasta, mikä on ymmärrettävää ottaen huomioon lasten iän. Tämä oli kaikkien vastaajien mielestä haastavaa tai melko haastavaa. Tärkeäksi nousi niin kyselyssä kuin kehittämispäivän keskustelussa tarjota ensisijaisesti lapsille turvallinen ja hyvä olotila sekä luottamuksellinen suhde niin lapseen kuin vanhempaakin. Tähän päästiin tarjoamalla lapsille läheisyyttä. Kurssi aloitus mainittiin tärkeänä vaiheena, sitoutumisen kannalta toimintaan. Vanhempien kannustaminen tulemaan myös muuten asukaspuistoon koettiin tärkeäksi, mutta usein kynnyks oli vanhemmalle jostain syystä liian korkea. Lasta helpottasi myös tiiviimmät käynnit asukaspuistossa, kun paikka ja aikuiset tulisivat tutuiksi. Kerran viikossa on pienille lapsille harvoin sopeutumisen kannalta.

Lapset ovat hyvin kiinni äideissään ja ehdottoman tärkeintä on ollut tarjota turvallinen syli, sillä aikaa kun äiti opiskelee. Lastenhoito sisältää siis paljon hoivaa ja kannattelua, jotta luottamuksellinen ilmapiiri syntyy lapselle. Haasteena on ollut myös äitien epäsäännöllinen osallistuminen kurssille, jolloin tilanne on joka kerta ikään kuin uusi lapselle”

Avoimen päiväkodin toiminnan ja lastenhoidon yhdistäminen koettiin melko haastavaksi, erityisesti tilat ja henkilöstö resurssit koettiin riittämättömiksi, jos samanaikaisesti on paljon muitakin asiakkaita. Henkilöstömäärä mainittiinkin neljässä vastauksessa kuudesta riittämättömäksi lastenhoidon suhteen.

Kielitaito koettiin seitsemästä vastauksesta viidessä haastavaksi tai melko haastavaksi, mutta avoimissa vastauksissa tätä ei mainittu kuin kerran. Silloin viitattiin siihen, että yhteisenkielen puuttuminen tuo joskus väärinkäsityksiä ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa.

7.1.3 Työntekijän tuki

Neljä vastaajaa seitsemästä koki, ettei ole saanut tarpeeksi perehdytystä maahanmuuttajataustaisten kanssa työskentelyyn. Ammattitaito on syntynyt suurmaaksi osaksi kokemuksen ja vuorovaikutuksen kautta maahanmuuttajien kanssa työskennellessä. Kolme kuudesta avoimeen kysymykseen vastanneista mainitsi, että on saanut tietoa koulutuksista tai kirjallisuuteen perehtymällä.

Työntekijät toivoivat tukea ja tietoa maahanmuuttajapalveluista, opintomahdollisuuksista ja tietoa eri kulttuureista. Yhteistyötapaamista toivottiin, missä on mahdollista sopia yhteisiä toimintatapoja ja tavoitteita sekä saada tietoa kurssien kokoonpanosta ja näin joustavasti huomioida kohderyhmän erilaiset tarpeet. Vuorovaikutusta ihmisten kanssa pidettiin tärkeänä mahdollisuutena oppia.

7.1.4 Tavoitteet täyttävä lastenhoito

Toiminta nähtiin tavoitteelliseksi lastenhoidon näkökulmasta, kun se tarjoaa turvallisen rauhallisen ympäristön, missä lapsi on keskiössä tarpeineen ja hänen ikätasonsa kuuluva moniaistinen tutkiminen mahdollistuu. Tavoite täytyy silloin kun lapsi ja äiti saa virikkeitä kodin ulkopuolelta. Osa vastaajista koki, ettei tavoitteellinen toiminta toteudu ja siihen vaikuttaa resurssien vähyyys sekä epäsäännölliset käynnit, jolloin toiminnan tavoitteellinen suunnittelu on vaikeaa. Yhteisten tavoitteiden puuttuminen sekä yhteistyön vähyyys mainittiin.

Monen toimijan yhteistyö voi olla antoisaa, tarvitaan kuitenkin yhteistä suunnittelua, jotta saadaan yhteinen näkemys.

Kysyttäessä kehittämissuhteita lastenhoidon suhteen, vastauksissa toivottiin selkeitä yhteisiä tavoitteita sekä käytännön peilissäntöjä. Riittävästi aikuisia

vastaamaan lasten tarpeista. Alkukartoitus ja loppusuunnitelma perheen tarpeista ja tavoitteista, ei koskien pelkästään lapsia vaan perhettä kokonaisuudessaan. Yhteistyöpalaveria missä kaikki toimijat olisivat läsnä, koettiin merkitykselliseksi ennen uuden kauden alkua. Nämä vastaukset olivat samansuuntaisia, mitä toivottiin kehittämispäiltä eli kokemusten vaihtoa, yhteisiä tavoitteita ja pelisääntöjä toiminnalle sekä ratkaisuja ja ideoita.

Kysyttäessä, mitä työntekijä on itse oppinut toiminnasta niin lastenhoidon suhteen tärkein havainto ja oppi on ollut, että lapset ovat todella pieniä ja yhteistä kieltä ei ole, joten oppituokiot eivät ole ensisijainen asia. Tavoitteet toiminnan suunnittelun suhteen ei voi olla kovin suuria, kun alkeiskielitaitoa ei edes ole. Pienet lapset tarvitsevat aikuisen läheisyyttä, lämpöä ja yhdessäoloa. Eleillä voi puhua ja leikkiin osallistuminen mahdollistaa pitkäkestoisempia leikkejä

Kohderyhmä ja toiminta on opettanut myös, että sitoutuminen toimintaan on vaihtelevaa, lapsimäärät ja tilanteet vaihtelevat. Toimintaa tulee toteuttaa perheiden ehdolla ja heidän tarpeitaan kuunnellen. Suomen kielen kurssi on todella tarpeellinen ja hyödyllinen. Sen kautta vanhemmat voivat saada muista kurssilaisista itselleen verkoston, jonka avulla pienin askelin alkaisi kiinnittyminen omaan yhteisöön ja yhteiskuntaan. Lapset ja vanhemmat tarvitsevat suomenkielisiä ystäviä, jotta he oppivat kielen ja kulttuurin. Työntekijät ovat tässä tärkeässä asemassa, helpottamassa tietä.

7.2 Kehittämispäivä

Kehittämispäivän sisältö muodostui alkukartoituksesta saadun tiedon sekä toiminnan havainnoinnin pohjalta. Kehittämispäivässä käsiteltiin kulttuuritietoisuutta, toiminnan tavoitteita, toiminnan rakenteita ja toimintaympäristöä sekä vuorovaikutusta. Tiedon hankinnassa olin käyttänyt useita oppaita ja lähteitä taustalla. Tarkoituksena oli luoda kehittämispäivä, joka pohjautuu vuorovaikutukseen ja antaa oivalluksia sekä tarvittavaa tietoa työntekijöille toiminnan kehittämiseen.

Kehittämispäivän aluksi käytiin kyselyn yhteenvetoa läpi. Kyselyssä ja kehittämispäivän keskusteluissa nousi esiin muutama tärkeä seikka, jotka vaikeuttavat tavoitteellisen toiminnan toteuttamista. Epäsäännöllisen kurssille osallistuminen vaikeuttaa toiminnan suunnitelmallisuutta sekä lasten sopeutumista. Joidenkin vanhempien kohdalla osallistuminen on satunnaista, joten pienelle lapselle tilanne on aina uusi. Ympäristö ja hoitajat tuntuvat vierailta, kun käydään avoimessa päiväkodissa vain kerran viikossa tai harvemmin. Tällöin irtautuminen vanhemmasta on yhä haastavampaa.

Kehittämispäivässä keskusteltiin, kuinka tärkeää olisi saada vanhemmat osallistumaan myös muuten avoimenpäiväkodin toimintaa. Tällöin paikka ja hoitajat olisivat lapselle tutumpia, myös vanhempi hyötyisi, kun saisi muista avoimen vanhemmista itselleen verkostoa. Tavoitteena on uuden kauden alettua kannustaa jälleen äitejä käymään suomen kielen kurssin ohella avoimenpäiväkodin toiminnassa muutenkin ja sitouttaa vanhempia Suomen kielen- kurssin toimintaan. Yksi mukana olleista avoimista päiväkodeista erottui muista kansainvälisellä asiakaskunnallaan. Avoimessa päiväkodissa käy, jo yli 40 maasta lähtöisin olevaa vanhempaa lapsineen ympäri Vantaata ja pääkaupunkiseutua. Kansainvälinen ilmapiiri tuo ihmisiä kaukaakin juuri tähän avoimeen päiväkotiin.

Toiminnasta saatujen kokemusten pohjalta todettiin kehittämispäivässä, että suunnitelmallinen ohjattu toiminta ei toimi tämän kohderyhmän kanssa. Lasten määrä sekä tuen tarve voi vaihdella runsaasti. Tämä vaikuttaa taas voimakkaasti henkilöresursseihin. Mahdollisuuksien mukaan ohjattuja askarteluja ym. toimintaa voi toteuttaa spontaanimpana toimintana tai osana muun avoimen päiväkodin toimintaa, esimerkiksi yhdessä vanhempien kanssa. Tavoitteena on lapsilähtöinen leikki ja mahdollisesti spontaani ohjattu toimintaa. Lastenhoidonresurssit nousivat myös keskusteluun ja toivottiin kovasti lisää resursseja lastenhoitoon. Yhteinen kokemus oli, että tilanne on haastava kyseisillä resursseilla.

Tärkeimmäksi konkreettisiksi asioiksi, mitä kehittämispäivä tuotti, oli toiminnalle luodut yhteiset tavoitteet. Tavoitteiden pohjana toimi Monikielisten ja kulttuuristen pienten lasten kerhojen ohjaajan oppaassa olleet tavoitteet. (Tenke i.a.)

Kehittämispäivässä yhdessä määritellyt KOTVA-kurssin lastenhoidon tavoitteet;

Järjestää 0-3-vuotialle monikulttuurisille lapsille tavoitteellista toimintaa ja tukea lasten leikki- ja vuorovaikutustaitoja.

Luoda ensimmäisiä myönteisiä kokemuksia ryhmässä olosta; Kiireettömyys, yksilöllinen huomiointi ja hoiva.

Järjestää ikätasoista laadukasta toimintaa pienille lapsille; leikki, spontaanit tuokiot.

Jokaisen lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteetin tukeminen.

Luottamuksellisen suhteen luominen vanhempiin.

Tavoitteiden lisäksi luotiin myös yhteiset pelisäännöt, joihin kaikki sitoutuvat ja näitä on tärkeä käydä läpi uuden kauden alettua vanhempien kanssa.

Ruokailua ei suomen kielen kurssin aikana. Kurssi kestää vain puoli toista tuntia, joten välipala annetaan ennen kurssia siihen tarkoitetuissa tiloissa tai kurssin jälkeen. Tarkoitus on saada kitkettyä pois joissakin ryhmissä aiemmin tapahtunut pienien väli/napostelupalojen antaminen lapsille kurssin aikana. Tämä vaikeuttaa lasten irtautumista vanhemmista, aiheuttaa ja allergiariskin muille lapsille. Rintamaito on sallittu.

Vaipan vaihto on vanhemman tehtävä.

Pidetään kiinni opetusajasta. Henkilöstöllä on vain tietty aika varattu toiminnalle, joten siinä pysyttävä.

Ohjeistetaan myös vanhempia tulemaan kurssille hyvissä ajoin, voivat tulla avoimeen päiväkotiin aiemmin viettämään aikaa. Tällöin lapset ehtivät asettua paremmin ja ollaan ajoissa paikalla.

Poisjäännistä pitää ilmoittaa. Mikäli jää kolmena kertana ilmoittamatta voi menettää paikan. Jonossa oleville on väärin, jos kurssilla olevat eivät aio jatkaa ja vievät paikan sellaiselta joka olisi halukas tai pääsisi kurssilla käymään.

Toimintatutkimukseen kuuluun merkittävänä osana tiedottaminen ja tulosten levittäminen, koska kyseessä on työntekijöitä koskeva kehittäminen (Kananen

2014, 53). Kehittämispäivän jälkeen lähetin kaikille sähköpostilla yhteenvedon kehittämispäivästä ja sen sisällöstä. Sähköpostissa oli liitteenä myös kehittämispäivän Powerpoint esitykset sekä materiaalia ja linkkejä. Näin myös ne henkilöt jotka eivät päässeet osallistumaan saivat tietoa kehittämispäivästä sekä kyselystä.

7.3 Palaute

Kehittämispäivän palautteessa yhteistyön sekä vertaisten kohtaamisen merkitys koettiin tärkeäksi toiminnan kehittämisessä. Kehittämispäivä toi näkyväksi sen, ettei ole yksin samojen ongelmien kanssa ja toi vahvistusta jo olevalle toiminnalle. Kehittämispäivä antoi myös tietoa yhteistyöstä maahanmuuttajapalveluiden kanssa sekä ideoita lähteistä ja linkeistä sekä leikki/toiminta ideoita.

Lastenhoitoa koskeviin haasteisiin löytyi ratkaisuja muun muassa yhteisten pelisääntöjen sopimisen kautta, jolloin jokaisessa ryhmässä olisi samalaiset säännöt. Lastenhoitotoiminnat koettiin käytännön toteutumisen kannalta parhaimmaksi perustua enemmän spontaaniin kuin ennalta suunniteltuun tavoitteelliseen toimintaan. Lasten turvallisuutta pidettiin ensisijaisena, toiminnallisia tuokioita toissijaisena.

Yhteisten tapaamisten merkitys nousi kehittämispäivän palautteessa selkeästi esiin kysyttäessä tärkeitä asioita toiminnan kehittämiseksi. Avoin yhteistyö sekä mahdollisuus vaihtaa kuulumisia/vinkkejä, koettiin tärkeäksi. Palautteessa toivottiin, että resurssien ja tilojen huomioon ottaminen huomioitaisi sekä lasten hoitoapu maahanmuuttopalveluita toivottiin jatkuvan. Tavoitteena jatkossa olisi, että osallistujien ilmoittaisivat poissaolosta, mikäli ovat estyneitä. Näin mahdollistettaisiin niiden äitien osallistuminen kurssille joilla ei ole lainkaan kielitaitoa.

Tärkeimmäksi asiaksi kehittämispäivässä koettiin kokemusten jakaminen, keskustelu ja vuorovaikutus sekä mahdollisuus tavata muita samanlaista toimintaa toteuttavia henkilöitä. Toiminnan kehittämiseksi toivottiin yhteistä

keskustelua ja asioiden jakamista, tapaamisten merkeissä ainakin kerran vuodessa. Hyvän yhteistyön jatkuminen maahanmuuttajapalvelujen, aikuisopiston ja varhaiskasvatuksen kesken. Tietoa toivottiin erityisesti lasten määristä ja iästä jo etukäteen.

Palautteen mukaan kehittämispäivä toteutus koettiin onnistuneeksi sekä oma esitykseni hyväksi ja selkeäksi. Kehittämispäivältä toivottiin jatkossa suurempaa osanottoa, että kaikki toimijat osallistuisivat kehittämispäivään.

Opinnäytetyö riskinä oli, etteivät työntekijät saa tuotua tietoa oman työnsä tueksi käytännön tasolle. Uuden toimintakauden alettua pyrin arvioimaan kehittämispäivän vaikutuksia palautekyselyn avulla, jonka kohdensin opinnäytetyön yhteistyökumppanille. Tarkoituksena on selvittää, onko toimintatutkimusprojektilla ollut merkitystä käytännön toiminnan kehittämiseksi.

Yhteistyökumppanilta palautekyselyistä saadun tiedon mukaan kehittämispäivä koettiin, merkitykselliseksi juuri yhteistyön kannalta. Se vahvisti yhdessä tekemisen tunnetta ja antoi vahvistusta toiminnan olemassa ololle. Jatkossa ennen syys- ja kevätkautta järjestetään yhteistyötapaaminen lastenhoidosta vastaavien hoitajien ja johtajien kanssa. Yhteistyötapaamisten avulla toiminta on yhdenmukaisempaa ryhmissä ja toiminnassa mukana olevat saavat vertaistukea toisiltaan.

Syyslukukauden aikana on tapahtunut myös henkilöstö muutoksia, useissa ryhmissä. Merkittävin muutos toiminnan kehittymisen kannalta on kuitenkin, että aikuisopiston kautta on palkattu tueksi yksi henkilö tueksi lastenhoitoon. Kyseisen työntekijän rooli on olla osallisena kaikissa viidessä ryhmässä ja vastata lastenhoidosta yhdessä avoimien päiväkotien henkilöstön kanssa. Lastenhoidon ohjaaja kautta toimintaan on tullut tavoitteellisuutta ja hänelle on varattu aikaa myös suunnittelulle- ja kehittämiselle. Lastenhoitajan avulla toiminta ja yhteiset pelisäännöt ovat myös yhteneväisempiä eri yksiköissä.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten lastenhoitotoimintaa voi kehittää sekä miten lapsen kotoutumista pystytään tukemaan työntekijöiden näkökulmasta. Tarkoituksena oli kehittää lastenhoitotoimintaa. Mihin kuuluu hoiva, kasvatustuki ja yhteistyö.

Pienen lapsen kotoutuminen alkaa hyvinkin yksinkertaisista asioista. Se, että äiti ja lapsi lähtevät pois kotoa, on jo merkittävää. Äiti ja lapsi saavat luotua itselleen lähiverkoston, jonka kautta sopeutuminen yhteiskuntaan ja suomen kieleen mahdollistuu. Vanhempien hyvinvointi ja jaksaminen sekä sosiaalisesta verkostosta saama tuki ovat yhteydessä myös lapsen hyvinvointiin.

Tavoite on antaa äidille ja lapselle virikkeitä kodin ulkopuolelta ja päästä ulos kotoa.

Työntekijät korostivat, että vanhempien ja lasten osallistuminen myös muuten avoimenpäiväkodin toimintaa olisi monella tavalla merkityksellistä. Tällöin paikka ja hoitajat olisivat lapselle tutumpia ja vanhempi hyötyisi, kun saisi muista avoimen päiväkodin vanhemmista itselleen verkostoa ja tutustuisi myös suomalaisiin, kieleen ja kulttuuriin. Tavoitteena on yhä kannustaa äitejä käymään suomen kielen kurssin ohella avoimen päiväkodin toiminnassa muutenkin. Osassa avoimissa päiväkodeissa tähän on jo päästy ja muissakin yksiköissä toivotaan, että vanhemmat lapsineen tuntisivat paikan omakseen.

Pienten lasten kohdalla hoitajan tehtävä on tukea lasta sopeutumaan ryhmään ja auttamaan yhteisöllisyyteen. Kun lapsi kokee turvallisuutta omassa ryhmässä, se auttaa häntä suhtautumaan myös leikkiin ja oppimiseen rohkeasti ja vahvistaa itseluottamusta. (Kronqvist 2011, 14.) Lastenhoito antaa mahdollisuuden kotoutumiseen antamalla lapsille kokemuksia ja tutustuttaa suomen kieleen sekä lastenhoitajiin ja ryhmässä olemiseen toisten lasten kanssa.

Tavoitteellinen pedagogisuus on jäänyt pois lastenhoito toiminasta, varmasti useistakin syistä. Tähän vaikuttavia tekijöitä vastausten perusteella on henkilöstöresurssit ja lasten ikä. Ensisijaiseksi koettiin lasten turvallisuus ja hoivan tarve. Lapset ovat voimakkaassa kiintymyssuhteessa vanhempansa, joten suuri haaste on vastata lapsen turvallisuuden tunteeseen niin, että lapsi uskaltaa irtautua vanhemmasta. Tätä myös kehityspsykologian teoriat tukevat. Lapsen oppimisen edellytys on luottamuksellisen ja turvallisen suhteen luominen hoitajaan. (Salo 2002, 61–65.) Hoivan ja turvallisuuden tunteen luominen korostui toiminnassa ja sitä pidettiin ensisijaisena. Se onkin merkityksellistä ja kaiken toiminnan mahdollistamisen perusta.

Joissakin ryhmissä oli tuotu tavoitteellista pedagogista toimintaa mukaan toimintaan yhdistämällä lapsen ja aikuisen tarpeet. Kahdessa avoimessa päiväkodissa oli käytössä kurssin lopuksi yhteinen lauluhetki. Yhdessä vanhempien kanssa laulettiin esimerkiksi pää-olkapää-peppu ja muita perinteisiä lastenlauluja. Tämä oli vanhempien ja lasten mielestä suosittu toiminta. Näin yhteenkuuluvuuden tunne, kielellinen kehitys, perinteet ja musikaalisuus, yhdistyvät yhdeksi kokonaisuudeksi. Pedagogista toimintaa voisi lisätä toimintaan enemmän luovilla ratkaisuilla, mutta se vaatii suunnittelua. Työntekijöillä ei ole myöskään tietoa siitä, kuinka muissa yksiköissä on ratkaistu vastaavat tilanteet. Kyselyn avulla tuli näkyväksi, että samoja haasteita on muissakin ryhmissä. Yhteistyö on merkittävä, jotta jo olemassa oleva tieto saadaan yhteiseksi tiedoksi.

Mitä tavoitteellinen lastenhoito on pienen lapsen kohdalla, kyselystä saatu vastaus kiteyttää sen hyvin.

Toiminta on tavoitteellista, jos lapsi on keskiössä ja hänen ikänsä ja muut tarpeet otetaan huomioon. Ohjattu toiminta näin pienille lapsille ei ole pääasia vaan se, että turvallisia ja rauhallisia aikuisia on läsnä lapsia varten. Tärkeää on se, että ikätasoon kuuluva moniaistinen tutkiminen mahdollistuu.

Tavoitteellinen lastenhoito sekä tavoitteellinen pedagoginen toiminta avoimena varhaiskasvatuksena ovat eri asiat. Mikäli lastenhoidosta halutaan

kerhotoiminnan kaltaista, kuten Osaava vanhempi – hankeen tavoitteena oli, tulisi toiminnan olla ennalta suunniteltua ja pedagogisesti tavoitteellista. Kehittämispäivässä luodut yhteiset tavoitteet tulisi säännöllisesti nostaa esiin ja peilata toimintaa siihen. Näin toiminta tulee näkyvämmäksi ja kehittymiskohteet on helpompi havaita. Erityisen tärkeäksi tämän tekee kausittain vaihtuvat ryhmäkoonpanot joka eivät ole heterogeenisiä, joten myös toiminnan tavoitteet tulee kohdentaa juuri kyseiselle ryhmälle sopiviksi. Tällöin toiminta on lapsi- ja perhelähtöistä, tukien kyseisenkin kohderyhmän tarpeita parhaiten. Seuraavia kysymyksiä voisi säännöllisesti pohtia työryhmissä.

Tukeeko lastenhoitotoiminta monikulttuuristen alle kolmivuotiaiden lasten leikki- ja vuorovaikutustaitoja ja millä tavalla? Saavatko lapset myönteisiä kokemuksia ryhmässä olost? Onko toimintamme kiireetöntä, huomioimmeko lapset yksilöllisesti ja tarjoammeko heille tarvitsemaansa hoivaa? Onko toimintamme laadukasta ja järjestämmekö ikätasoista leikkitoimintaa sekä tarpeeksi spontaaneja toimintatuokioita? Miten tuemme lapsen kulttuuri- ja kieli-identiteettiä? Mitä asioita meidän tulisi huomioida? Luottavatko vanhemmat meihin? Mitä voisimme tehdä toisin, jotta yhteistyö vanhempien kanssa toteutuisi parhaalla mahdollisemmalla tavalla?

Opinnäytetyön kannalta yhteisöllisyys ja verkostoituminen koettiin merkityksellisempänä asiana työntekijöiden näkökulmasta. Kehittämispäivä loi mahdollisuuden nähdä toisia, vaihtaa kokemuksia ja ajatuksia. Työntekijät saivat vahvistusta jo olevalle toiminnalle ja tavoitteet joita kohti toimintaa kehittää. Valitettavasti kaikki yksiköt eivät osallistuneet kehittämispäivää, jolloin kehittämispäivän anti olisi ollut varmasti hedelmällisempi. Yhteistyötapaamisten tuominen mukaan toiminnan rakenteisiin on merkityksellistä tulevan kehittämistyön kannalta.

Toiminnan tulevaisuus vaikuttaa lupaavalta henkilöstöressurssien lisäyksen ja yhteistyön kannalta. Jatkossa toiminnassa on yksi henkilö, joka voi keskittyä vain lastenhoitoon ja sen suunnitteluun sekä toteutukseen mikä tuo tasalaatuisuutta ja tavoitteellisuutta lastenhoitoon.

9 POHDINTA

9.1 Eettiset kysymykset ja luotettavuus

Toimintatutkimuksen luotettavuuden arvioinnin lähtökohtana on aina tulosten, menetelmien ja tiedonkeruun riittävän tarkka dokumentaatio, sillä ulkopuolisten on muuten mahdoton päätellä tutkimuksen luotettavuudesta mitään. Yhtenä tutkimusmenetelmänä toimintatutkimuksessa on tutkimuspäiväkirja. (Kananen 2014.) Opinnäytetyössäni tutkimuspäiväkirja on kulkenut osana työtä alusta lähtien, tutkimuspäiväkirja koostuu kahdesta osasta käsikirjoitetusta sekä tietokoneella tehdystä osasta. Tutkimuspäiväkirja koostuu tapaamisien muistiinpanoista, havainnoista, lähteistä ja niistä tehdyistä muistiinpanoista, yhteenvedoista, kysymyksistä, pohdinnoista ja mietinnöistä. (Heikkinen, Rovio & Syrjälä 2008, 107.)

Alkukartoituskysely ja siitä saatavat tiedot eivät ole yleistettäviä, vastaajien määrä oli seitsemän. Kysymykset oli kohdennettu juuri kyseiseen toimintaan. Toimintatutkimuksellinen lähestymistapa on ollut opinnäytetyössäni päämenetelmä ja opinnäytetyöni on toiminnallinen kokonaisuus, jossa on käytetty laadullista menetelmää osana. Kyselyn tehtävä oli aineiston hankinta ja antaa tietoa toiminnasta, jotta kehittämiskohteet löytyisivät. Työntekijöille kyselyn avulla tuotiin toimintaa näkyväksi ja pyrittiin löytämään toiminnan haasteet, jolloin toiminnan keittäminen mahdollistuu.

Kyselystä saatu materiaali hävitetään tämän projektin päätteeksi. Olen pyrkinyt myös työssäni jättämään pois asioita, jotka voisi paljastaa asianomaisten henkilöllisyyden. Opinnäytetyössäni olen pyrkinyt myös suojelemaan yhteistyötaho yksiköitä, enkä ole eritellyt tarkemmin heitä nimeltä. Nämä tiedot ovat kuitenkin julkisesti saatavissa. Yhteistyökumppani on ollut koko prosessin ajan mukana ja olen kertonut työni etenemisestä sekä pyytänyt palautetta ja ehdotuksia eri vaiheessa.

9.2 Opinnäytetyön merkitys

Halmeen ja Vatajan mukaan kulttuurisesti pätevä varhaiskasvattaja kehittää ymmärrystään toisista yksilöistä ja heidän taustoistaan, arvoistaan ja perinteistään. Saadun tiedon avulla hän edistää yhteistoimintaa ja osaa kulttuurienvälisessä viestinnässä kunnioittaa eri kulttuureista tulevia. Kulttuurisesti pätevä varhaiskasvattaja ymmärtää toisen näkökulman, hyväksyy moninaisuuden ja on sensitiivinen omille asenteille. Hän omaa avoimen asenteen oppiselle ja näkee erot uuden oppimisen mahdollisuuksina. (Halme & Vataja 2011, 101.) Itse koen, että tämä opinnäytetyöprosessi on vahvistanut omaa varhaiskasvattajan kompetenssia juuri kulttuurisensitiivisyyden ja -tietoisuuden alueella. Olen saanut lisää tietoa ja pystynyt ymmärtämään laajemmin monikulttuurisuutta ja etenkin kuinka pystyn tukemaan maahanmuuttaja taustaisia perheitä heidän kotoutumisessa. Oma näkemykseni monikulttuurisuuteen on muuttunut avoimemmaksi ja olen työstänyt omia ennakoasenteita opinnäytetyöprosessin edetessä. Tieto on lisännyt ymmärrystä monikulttuurisuudesta ja maahanmuuttajienkotoutumisen haasteista.

Omat taidot työnkehittämiseen on kasvanut myös merkittävästi, tutustumalla toimintatutkimukselliseen lähestymistapaan. Varhaiskasvatuksessa tehdään töitä tiimissä sekä yhteistyössä vanhempien kanssa. Omien työmuotojen, toimintatapojen ja yhteistyön kehittäminen on sitä kautta osa lastentarhanopettajan työtä. Osallistava, havaintoihin perustuva ja muutokseen suuntaava kehittämistyö on itselleni hyödyllinen työväline myös tulevaisuudessa.

Varhaiskasvatus etenkin avoimen varhaiskasvatuksen toimintamuodot ovat tulleet opinnäytetyöni kautta tutuksi. Opinnäytetyöhön aineistoa etsiessä olen perehtynyt ja saanut tietoa laajasti usealta varhaiskasvatuksen osa-alueelta; lapsen kehitys, vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö, leikki ja sen merkitys, pedagogisuus, monikulttuurisuus. Nämä kaikki tiedot ovat lisänneet oman ammatillista osaamista tulevana lastentarhanopettajana.

Kehittämispäivä osallistujamäärä jäi huomattavasti alkuperäistä pienemmäksi, mikä myös oli merkittävä tekijä kehittämistyön vaikuttavuuteen. Opinnäytetyöni ei tehnyt toiminnasta tavoitteellisempaa, mutta käynnisti prosessin, jonka myötä toiminnan tavoitteellisuus mahdollistuu paremmin. Kyselyistä saatujen tulosten avulla pystyttiin perustelemaan, että lisäresurssi lastenhoidolle olisi tarpeellista.

LÄHTEET

- Alila, Kirsi & Portell, Tuija 2008. Leikkitoiminnasta avoimeen varhaiskasvatukseen. Avointen varhaiskasvatuspalvelujen nykytila ja kehittämistarpeet 2007. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Verkkojulkaisuna:
<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110992/Selv200814.pdf?sequence=1>
- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. C, Katsauksia ja aineistoja 17. Verkkojulkaisuna:
<http://www.diak.fi/opiskelu/opinnaytetyo/Documents/Kohti%20tutkivaa%20ammattikäytäntöä.pdf>.
- Haavisto, Sari; Lappalainen, Maija; Pöyhönen, Sari ja Tarnanen Mirja (toim.) 2013. Osallisena Suomessa. Kokeiluhankkeiden satoa. Jyväskylän yliopisto, Soveltavan kielentutkimuksen keskus. Jyväskylä & Helsinki: Suomen Kulttuurirahasto, 17– 60. Verkkojulkaisuna:
https://www.jyu.fi/hytk/fi/laitokset/solki/tutkimus/julkaisut/pdf-julkaisut/Osallisena_Suomessa_Kokeiluhankkeiden_satoa.pdf:
- Halme, Katjamaria ja Vataja Anita 2011. Monikulttuurinen varhaiskasvatus ja esiopetus. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Heikkinen, Hannu L.T; Rovio, Esa ja Syrjälä, Leena (toim.) 2008. Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Kansanvalistusseura.
- Hirsjärvi, Sirkka ja Hurme, Helena 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko ja Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hännikäinen, Maritta 2013. Varhaiskasvatus pienten lasten päiväkotiryhmissä. Hoitoa, kasvatusta vai opetusta? Karila, Kirsti & Lipponen, Lasse (toim.) Varhaiskasvatuksen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino, 30–52.

- Kananen, Jorma 2014. Toimintatutkimus kehittämistutkimuksen muotona. Miten kirjoitan toimintatutkimuksen opinnäytetyönä? Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Keltikangas-Järvinen, Liisa 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Helsinki: WSOY.
- Kivijärvi, Taru 2012. Maahanmuuttajataustaisen lapsen ja perheen tukeminen. Teoksessa Eeva Hurjala & Leena Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 246–256.
- Kronqvist, Eeva-Liisa 2012. Varhaispedagogiikan kehityspsykologinen perusta. Teoksessa Eeva Hurjala & Leena Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 13–30.
- Kuittinen, Saija ja Isosävi, Sanna 2013. Vanhemmuus ja pienten lasten hoiva eri kulttuureissa. Teoksessa Anne Alitolppa-Niitamo, Stina Fågel & Minna Säävälä (toim.) Olemme muuttaneet - ja kotoudumme. Maahan muuttaneiden kohtaaminen ammatillisessa työssä. Helsinki: Väestöliitto ry, 78–95.
- Lyytinen, Heikki ja Lyytinen, Paula 2002. Tiedollinen kehitys lapsuudessa. Teoksessa Jari Sinkkonen (toim.) Pesästä lentoon–Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Vantaa: WSOY, 87–120.
- Matkaselkä, Pirkko 2011. Osallisena Suomessa- hanke suunnitelma. Vantaa: Sisäasianministeriö.
- Matkaselkä, Pirkko ja Mäkeläinen, Heli 2013. Suomea, yhteiskuntatietoutta ja ystäviä–pääkaupunkiseudun kotivanhemmat kursseilla. Teoksessa Sari, Haavisto; Maija, Lappalainen; Sari, Pöyhönen & Mirja, Tarnanen (toim.) Osallisena Suomessa. Kokeiluhankkeiden satoa. Jyväskylän yliopisto, Soveltavan kielentutkimuksen keskus. Jyväskylä & Helsinki: Suomen Kulttuurirahasto. Verkkojulkaisuna https://www.jyu.fi/hytk/fi/laitokset/solki/tutkimus/julkaisut/pdf-julkaisut/Osallisena_Suomessa_Kokeiluhankkeiden_satoa.pdf:
- Munter, Hilikka 2013. Alle 3-vuotiaiden leikki, kuvittelu ja lasten aloitteisiin tarttuva narratiivinen pedagogiikka. Teoksessa Kirsti, Karila & Lasse, Lipponen (toim.) Varhaiskasvatuksen. Tampere: Vastapaino, 113–158
- Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010, 30.12.2010. Viitattu 20.2.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386>

Laki varhaiskasvatuksesta 2015/580, 8.5.2015. Viitattu 6.3.2017.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=varhaiskasvatustilaki>

Opetushallitus 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Määräykset ja ohjeet 2016:17. Helsinki: Opetushallitus. Viitattu 20.2.2017.

http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

Read, Veronica 2010. Developing Attachment in Early Years Settings. Nurturing secure relationships from birth to five years. New York: Routledge.

Rutanen, Niina 2013. Pienten lasten jännitteiset leikin tilat alle 3-vuotiaiden ryhmässä. Teoksessa Kirsti, Karila & Lasse, Lipponen (toim.) Varhaiskasvatuksen. Tampere: Vastapaino, 95–112.

Salo, Saara 2002. Kiintymyssuhteen merkitys elämänkaaren aikana. Teoksessa Jari Sinkkonen (toim.) Pesästä lentoon–Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Vantaa: WSOY, 44–77.

Sisäministeriö 2015. Maahanmuuton ja kotouttamisen suunta 2011–2014.

Sisäministeriön julkaisuja 2/2015. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.

Smidt, Sandra 2011. Playing to Learn. The role of play in the early years. New York: Routledge

Sutela, Hanna 2016. Lähi-idästä ja Afrikasta kotoisin olevien naisten kotoutumiseen kiinnitettävä huomiota. Tieto & trendit 2/2016 verkkojulkaisu. Viitattu 21.3.2017.

http://tietotrendit.stat.fi/mag/article/167/#_ga=1.111420099.638599723.1490095855

SVT, Suomen virallinen tilasto 2016. Maahanmuutto ja kotoutuminen.

Muuttoliike. Verkkojulkaisu. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 27.3.2017

<http://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/index.html/tup/maahanmuutto/muuttoliike.html>

Tenke Anna-Mari i.a. Monikielisten ja -kulttuuristen pienten lasten kerhojen ohjaajan opas. Vantaan kaupunki. Osallisena Suomessa-hankekokeilu. Lasten opetusopas PDF. Viitattu 8.4.2016

<http://www.luetaanyhdessa.fi/opetusaineisto.html>

Työ- ja elinkeinoministeriö i.a. Kotoutumislaki ohjaa kotouttamista. Työ- ja elinkeinoministeriön palvelu. Viitattu 20.2.2017.

http://www.kotouttaminen.fi/kotouttaminen/kotouttaminen/kotouttamistyön_tautaa/kotoutumislaki_ohjaa_kotouttamista

Vantaan kaupunki 2013. Kaikkien yhteinen Vantaa. Vantaan monikulttuurisuusohjelma 2014–2017. Viitattu 10.2.2017.

Verkkajulkaisu:

http://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/106603_Monikulttuurisuusohjelma.pdf

Vantaan kaupunki 2017. Varhaiskasvatuksen eri palvelut. Viitattu 6.3.2017.

http://www.vantaa.fi/varhaiskasvatus_ja_koulutus/varhaiskasvatus/palvelut

LIITE 1: Saateviesti kyselyyn

Hei!

Olen Satu Lavikainen Sosionomi opiskelija Helsingin Diakonia Ammattikorkeakoulusta. Teen opinnäytetyöni Vantaan maahanmuuttajapalveluille yhteistyössä Pirkko Matkaselän kanssa. Opinnäytetyöni tavoitteena on kehittää kotivanhempien suomen kielen kurssien aikaista lastenhoitoa. Lähestyn teitä työntekijöitä alkukyselyllä, jonka pohjalta tarkoituksena on tuottaa kehittämispäivä ensi elokuussa ennen uuden toimintakauden aloitusta. Kysely on nimetön, eikä sähköpostiosoite näy vastauksessa.

Vastausaikaa on 30.6.2016 asti.

Kiitos vastauksestasi.

LIITE 2: Kyselyn kysymykset

Taustatiedot

Kauan olette ollut Suomen kielen ryhmien toiminnassa mukana?

Mikä on koulutustaustasi?

Toiminnan kuvaus

Mitä teette lasten kanssa, valitse oikea vaihtoehto

	Usein	Melko usein	Harvoin	Ei koskaan
Lauletaan				
Maalataan				
Askarellaan				
Piirretään				
Liikunta leikkejä				
Pelataan pelejä				
Luetaan kirjoja				
Ohjattua leikkiä				
Vapaata leikkiä				
Käytän apuna kuvia				
Muuta...				

Millä perusteella valitsette toiminnat lasten kanssa?

Minkä koette seuraavista mielekkääksi toiminnaksi?

	Mielekästä	Melko mielekästä	Ei kovin mielekästä	Ei mielekästä
Lauetaan				
Maalataan				
Askarellaan				
Piirretään				
Liikunta leikkejä				
Pelataan pelejä				
Luetaan kirjoja				
Ohjattua leikkiä				
Vapaata leikkiä				
Käytän apuna kuvia				
Muuta...				

Kohderyhmä

Oletteko saanut tarpeeksi perehdytystä maahanmuuttajataustaisten kanssa työskentelyyn?

Kyllä / Ei

Minkälaista tukea olette saanut?

Minkälaista tukea/tietoa toivotte?

Haasteet

Mitkä koet haastavaksi toiminnassa?

	Haastava	Melko haastava	Ei kovin haastavaa	Ei lainakaan haastavaa
Tilat				
Henkilöstömäärä				
Lasten irtautuminen vanhemmista				
Kielitaito				
Kulttuurierot				
Lasten iän				
Avoimen päiväkodin muun toiminnan ja lastenhoidon yhdistämisen				
Muu, Mikä				

Kuvaa haasteita alla olevaan kenttään halutessasi.

Kehittäminen

Onko toiminta mielestäsi tavoitteellista lastenhoidon näkökulmasta?

Onko teillä ehdotuksia toiminnan kehittämiseksi lastenhoidon suhteen?

Mitä olette itse oppinut toiminnasta ja kohderyhmästä?

Mitä odotatte kehittämisspäivältä?

LIITE 3: Kehittämispäivän PowerPoint esitys 1

Satu Lavikainen, Sosionomi AMK- LTO, Diakonia-ammattikorkeakoulu

KYSELYN YHTEENVETO

KOTIVANHEMPIEN SUOMEN KIELEN
KURSSIEN AIKAINEN LASTENHOITO

TOIMINTOJA JOITA LASTEN KANSSA TEHDÄÄN

- Eniten lasten kanssa oli vapaata leikkiä, muita toimintoja, lisäksi laulaminen ja kirjojen lukeminen olivat myös yleisiä toimintoja.
- Harvemmin tai ei koskaan maalattiin, askarreltiin, piirrettiin, pelattiin pelejä, harrastettiin liikuntaleikkejä tai oli ohjattua leikkiä.
- **Lapsilähtöisyys ja lasten oma luonnollinen tarve olla tutkijoita sekä vapaan leikin merkitys korostui niinä tekijöinä millä toiminnat valitaan. Laulaminen luonnollisena osana leikkiä, lukeminen sekä kuvien katseleminen kirjoista, palapelit, koti- sekä autoleikit nousivat esiin.**
- **Hoivan tärkeys** korostui pienien lasten kohdalla. Pääasiassa toimintaan osallistuvat lapset olivat alle kolme vuotiaita. Tärkeäksi koettiin tarjota lapsille turvallinen syli ja läheisyyttä. **Luoda luottamuksellinen ilmapiiri lapsille sekä tarjota hyvä ja turvallinen olotila.**
- Selkeästi mielekkäimmäksi toiminnaksi koettiin laulaminen, seuraavaksi vapaa leikki. Maalaaminen, askartelu ja piirtely olivat melko mielekässtä puolen vastaajien mielestä. Kuivien käyttäminen apuna jakautui melkein tasan ja oli mielekässtä tai melko mielekässtä.

HAASTAVAKSI TOIMINNASSA KOETTIIN

- **Tiloista johtuen askarteleminen oli hankalaa. Ahtaat tilat ja muut ihmiset samoissa tiloissa** sekä turvallisuus mainittiin rajoittavan myös liikuntaleikkien toteuttamista. Avoimien päiväkotien tiloissa olevat muut lapset ja heidän vanhemmat rajoittavat ohjatun toiminnan pitämistä.
- **Lapset ovat myös pieniä ja turvatuvat paljon vanhempiin** myös epäsäännölliset käynnit **luovat haasteita**. Lapsille paikka ja tilanne ovat tästä johtuen usein uusi ja irtautuminen vanhemmasta vaikeaa.
- Kysyttäessä mitä koetaan toiminnassa haastavaksi vastaus prosentit jakautuivat seuraavan laisesti.
- Tilojen haasteellisuus jakautui kahtia 40 % koki melko haastavaksi ja 60% ei lainkaan haastavaksi.
- Henkilöstömäärä oli melko tai haastavaa 40 % mielestä ja ei kovinkaan tai lainkaan haastavaa 60%.
- Kaikki vastaajat kokivat lasten irtautumisen vanhemmista joko haastavaksi tai melko haastavaksi.
- Kielitaidon 70% prosenttia koki kielitaidon haastavaksi tai melko haastavaksi.
- Kulttuurieroja ei koettu haastavaksi 70 %.
- Lasten ikä oli melko haastavaa n. 60% mielestä ja ei kovinkaan haastavaa 40% mielestä.
- Avoimen päiväkodin muun toiminnan ja lastenhoidon yhdistäminen oli 70% mielestä haastava tai melko haastava.

HAASTEITA

- Haasteena on **perheiden sitoutuminen toimintaan**. Tärkeää olisi, että vanhemmat ja lapset saisivat kurssin kautta verkostoa ja ystäviä sekä suomen kielen taitoa, jotta kiinnittyminen yhteiskuntaan helpottuisi. Suomenkielisten ystävien kautta perheet oppisivat kielen ja kulttuurin.
- Henkilöstön määränkohdalla nousi esiin, **että muu avoin toiminta vie henkilökuntaresursseja tai henkilöresurssit vaihtelevat**, kun ei ole tarpeeksi henkilöitä hoitamassa lapsia tulee riittämättömyden tunne. Kyselyssä tuli myös esiin, että välillä on ristiriitä siinä kuka hoitaa lasta äiti vai hoitaja.
- **Lapsimäärät vaihtelevat paljon** eikä voi ennalta tietään millainen porukka on tulossa kurssille milläkin kerralla.
- **Tilat ovat myös ahtaat välillä**, kun paikalla on runsaasti avoimenpäiväkodin vanhempia ja lapsia.

KOHDERYHMÄNÄ MAAHANMUUTTAJATAUSTAISET PERHEET

- Kysyttäessä onko henkilöstö saanut omasta mielestään tarpeeksi perehdytystä maahanmuuttajataustaisten kanssa työskentelyyn. Hienoinen enemmistö n. 60% oli sitä mieltä, ettei ole saanut tarpeeksi perehdytystä maahanmuuttajataustaisten kanssa työskentelyyn.
- Tukea henkilökunta oli saanut omatoimisesti hankittujen koulutusten ja lukemisen kautta. Käytännön työ ja erilaisista kulttuureista tulleiden ihmisten kohtaaminen ja vuorovaikutus olleet tärkeitä opettajia.
- Henkilökunta toivoi tukea ja tietoa maahanmuuttajien palveluista, jotta voi jakaa tietoa perheille sekä tietoa eri kulttuureista.

EHDOTUKSIA TOIMINNAN KEHITTÄMISEKSI

- Toivottiin selkeitä yhteisiä toimintatapoja ja tavoitteita, yhteistyöpalaveria jossa saa tietoa tulevista ryhmistä.
- Vastauksista tuli esiin, että toiminnan aloittamien ja sitouttamisen toimintaan koettiin tärkeäksi. Kielikurssi voi olla ensimmäinen kokemus lapselle ja äidille kodin ulkopuolisesta toiminnasta. Tulisi kannustamaan myös osallistumaan muuten avoimenpäiväkodin toimintaa, vaikka usein kynnyks on ollut korkea. Pienille lapsille kerran viikossa on harvoin ja ujoimmat lapset vierastavat. Tämä helpottaisi lasta sopeutumaan, kun paikka ja ihmiset tulisivat tutuiksi. Pienen lapsen ja vanhemman kiinteä suhde on haaste kummallekin, kun lapsen vaikea olla erossa äidistä ja äidin haastavaa opiskella, kun lapsi läsnä.
- Toiminta toteutetaan perheen ehdoilla ja tarpeita kuunnellen.
- Lapset ovat pieniä ja tarvitsevat aikuisen läheisyyttä ja lämpöä sekä rauhallista puhetta. Äiti on vielä lapsen tärkein aikuinen. Lasten leikit voivat olla pitkäkestoisiaakin, jos hoitaja laskeutuu esimerkiksi lattialle leikkiin mukaan.

TAVOITTEELLISTA TOIMINTAA JA KEHITTÄMISPÄIVÄN ODOTUKSIA

- Kysyttäessä onko toiminta mielestäsi tavoitteellista lastenhoidon näkökulmasta. Toiminta oli vastaajien mielestä tavoitteellista, kun pystyttiin tarjoamaan turvallinen olo lapsille ja äideille. Lapsi on keskiössä ja lasten ikä sekä tarpeet otetaan huomioon. Tavoitteellista toimintaa on myös tarjoamalla virikkeitä lapselle ja äidille kodin ulkopuolella.
- Kehittämispäivältä odotetaan kokemusten ja ajatusten vaihtoa sekä tutustumista toisiin. Toivottiin, että keksitään uusia ideoita, luodaan yhteinen visio sekä kehitetään toimintaa. Ehdotettiin, että käydään läpi edellisten kausien plussat sekä miinukset ja keksitään yhdessä ratkaisuja. Lisäksi toivottiin avointa keskustelua ja rohkeutta.

KIITOS KAIKILLE KYSELYYN VASTANNEILLE

LIITE 4: Kehittämispäivän PowerPoint esitys 2

MONIKULTTUURISTEN PIENTEN LASTEN OHJAUS

KOTIVANHEMPIEN SUOMENKIELEN KURSSIN
LASTENHOIDON KEHITTÄMINEN

KULTTUURITIETOISUUS

- Kulttuurien välillä ja sisällä on eroja joten pyritään välttämään stereotyyppien muodostumista
 - Tärkeää on tutustua perheisiin ja heidän arvoihinsa/kulttuuriinsa – kysyä rohkeasti
 - Maailmakatsomus; tavat, arvot, uskonnot, valtasuhteet, yhteisö- ja yksilökulttuurit, aikakäsitys ja viestintä.
 - Kulttuurit vaihtelevat myös kansojen sisällä; esimerkiksi maaseudun ja kaupungin asukkaiden välillä myös sosiaalinen status tai elintaso vaikuttavat. (Räty 2002).
 - Ei vaan eroja vaan tiedostaa myös kulttuurien väliset samanlaisuudet.
 - Uskontoon tai yleensä maailmankuvaansa perustaan ihminen muodostaa käsityksen siitä, kuka tai mikä elämäämme kontrolloi ja on toiminnastamme vastuussa. (Sisäisen ja ulkoisen kontrollin maailmankatsomus.)
 - Useissa kulttuureissa **uskonnolla on myös suuri merkitys maailmankuvan luomisessa**. Uskonto voi vaikuttaa arkiseen elämään, sen päivittäisiin toimintoihin. Uskonto vaikuttaa myös yhteiskunnalliseen päätöksen tekoon, kuten lainsäädäntöön. (Räty 2002).
-
- **Kulttuurit voidaan jakaa karkeasti yksilö ja yhteisökeskeisiin**. Kaikissa kulttuureissa on kuitenkin molempia piirteitä. Yksilökeskeisimpiä kulttuureja ovat teollistuneet, erityisesti protestanttiset länsimaat. Suurin osa maailman kulttuureista on edelleen vahvasti yhteisöllisiä. Maailman nopea muuttuminen on vaikuttanut moniin perinteisiin yhteisöllisiin kulttuureihin.
 - **Yksilökeskeisessä eli individuaalisessa kulttuurissa ihminen nähdään ennen kaikkea yksilönä**, jolla on omat mielipiteet ja tarpeet. Ihminen perustelee toimintaansa sillä, mikä on hänelle edullisinta. Jokainen yksilö päättää itsenäisesti asioistaan ja hänen oletetaan kantavan myös vastuu päätöksistään. Yksilökeskeisessä kulttuurissa ihmissuhteet ja lähiyhteisöt voivat vaihtua tilanteiden mukaan. Yksilön väliset suhteet ovat löyhät ja perheet pääasiassa pieniä ydinperheitä. (Räty 2002).
 - **Yhteisöllisessä eli kollektiivisessa kulttuurissa ihminen kokee olevansa nimenomaan ryhmän jäsen**. Ihminen ottaa kaikessa toiminnassaan huomioon muut ryhmän jäsenet ja ryhmän etu on tärkeämpi kuin henkilökohtaiset tavoitteet ja tarpeet. Oman ryhmän jäsenistä pidetään huolta. Perheen kunnia ja maine ovat usein tärkeitä ja niitä halutaan pitää yllä. Perheen asioita tai ongelmia ei mielellään kerrota ulkopuoliselle. Kollektiivisessa kulttuurissa perheellä ja lähiyhteisöllä on suuri valta ihmisen henkilökohtaisissa päätöksissä. (Räty 2002).

- Ihmissuhteissa on aina vallankäyttöä ja valtasuhteet näkyvät vanhempien ja lasten, rikkaiden ja köyhien sekä viranomaisten ja asiakkaiden suhteissa. Valta voi perustua erilaisiin asioihin kuten ikään, varallisuuteen, koulutukseen tai yhteiskunnalliseen asemaan. **Suhtautuminen valtaan vaihtelee kulttuureittain.**
- **Suuren valtaetäisyyden kulttuureissa** valtarakenteet ovat selkeä osa yhteiskuntaa ja hierarkia on jäykkä. Kanssakäynti valta-asteikolla eri kohdissa olevien välillä on tarkoin säänneltyä. Vallankäyttöä ei kyseenalaisteta ja vallan haltioilla saattaa olla melko rajoittamaton valtaoikeus suhteessa hierarkiassa alempiin. (Räty 2002).
- **Tasa-arvoisuutta korostavissa kulttuureissa** valtasuhteiden ei haluta näkyvän selvästi. Valtaa ei korosteta ulkoisilla asioilla, käyttäytymisellä tai puhetavalla. Tasa-arvoisuuden periaate näkyy työelämässä siinä, että valta perustuu tehtävään ja lainsäädäntöön. Arvovalta taas perustuu koulutukseen ja asiantuntijuuteen ja asemaan. Valtarakenteet näkyvät myös perhesuhteissa, sukupuolten sekä sukupolvien välillä. Monikulttuuristuvassa yhteiskunnassa perheen ja ympäröivän yhteisön kasvatusnäkemykset saattavat olla hyvin erilaiset. (Räty 2002).
- Suomalainen ja yleensäkin länsimainen aikakäsitys pohjautuu **lineaariseen aikakäsitykseen**, jonka mukaan aika etenee suoraan eteenpäin eli aika ”kuluu” koko ajan. Aika on rajallinen hyödyke eikä sitä tulisi tuhata. **Syklinen aikakäsitys** pohjautuu aina uusiutuvaan aikaan. Tämän käsityksen mukaan aika etenee toistuvissa jaksoissa eli sykleissä, uusiutuen koko ajan. Mikään hetki ei ole korvaamaton, tulee aina uusi päivä, uusi kuukausi, uusi kesä jne. (Räty 2002).
- **Kielen lisäksi viestintä pitää sisällään myös monia muita asioita**, kuten eri osapuolet antavat sanoille erilaisia merkityksiä ja tulkintoja. Viestin tulkintaan vaikuttaa sanallisen sisällön lisäksi monet muut asiat, kuten miten asia esitetään ja millaista äänenpainoa ja –voimakkuutta käytetään sekä sanaton oheisviestintä. **Kulttuurista toiseen vaikutta puhe-etäisyys, käsien käyttö, kosketuksen sallittavuus sekä puherytmi sekä puhevuoron käyttö.** (Räty 2002.)
- Tärkeää on myös muistaa, ettei keskustellessaan ihminen tuo koskaan esiin kaikkia ymmärtämisen kannalta tärkeitä taustaolettamuksia, kuten esimerkiksi maailmankuvaansa. **Mitä samankaltaisemmat kokemukset ihmisillä on, sitä paremmin he ymmärtävät toisiaan: käsitteillä on sama merkitys.** (Räty 2002.)
- Kulttuureihin liittyvät toimintatavat, perinteet ja uskomukset määrittelevät kaikkia elämänalueita. Vaikka hoivakäytänteet vaihtelevat ympäri maailman, **jokaisessa kulttuurissa vauvoja hoidetaan sen mukaan mitä kasvattajat toivovat lapsen kehitykseltä ja mitä pidetään hyvänä vanhemmuutena.** Kulttuuristen uskomusten lisäksi lasten kasvatukseen ja hoitoon vaikuttavat myös politiikka ja yhteiskunnan rakenteet. **Lapsia hoidetaan usein yhden maan tai kulttuurialueen sisällä eri lailla kaupungissa ja maaseudulla sekä eri yhteiskuntaluokissa. Kulttuuritaustan lisäksi vanhempien persoonallisuus, perheen elämäntilanne tai perheen aiemmat kokemukset ovat aina osa vanhemmuuden käytänteitä.** (Kuittinen & Isosävi 2013.)
- **Mitä havaintoja itse olette tehneet kulttuurieroista? Eroja käsityksestä lasten kasvatuksessa?**

TOIMINNAN TAVOITTEET

- Anna- Mari Tentken Monikielisten ja kulttuuristen pienten lasten kerhojen ohjaajan oppaasta löytyvät Vantaan osaava vanhempi- hankkeen aikana muodostetut tavoitteet lastenhoidolle.
- Järjestää 1-3-vuotialle monikielisille ja kulttuurisille lapsille tavoitteellista toimintaa ja tukea lasten leikki- ja vuorovaikutustaitoja.
- Luoda ensimmäisiä myönteisiä kokemuksia ryhmässä olosta; Kiireettömyys, yksilöllinen huomioiti ja hoiva
- Järjestää ikätasoista laadukasta toimintaa pienille lapsille; leikki, spontaanit ja suunnitellut tuokiot
- Jokaisen lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteetin tukeminen
- Luoda luottamuksellinen suhde vanhempiin.
- **Miltä tavoitteet kuulostavat? Voivatko toimia nykyisen toiminnan tavoitteena?**

TOIMINNAN RAKENNE

- Tärkeää huomioida suunnittelussa lasten yksilölliset tarpeet ja mielenkiinnonkohteet sekä monikulttuurinen tausta, ikä ja kehitystaso.
- Suunnittelun tulisi perustua vuorovaikutukseen, spontaaniin leikkiin ja eläytymiseen pohjautuvaan pedagogiikkaan.
- Toimintakauden alussa kannattaa painottaa turvallisen luottamussuhteen syntymiseen ohjaajan ja lapsen välille, perushoitoa ja vuorovaikutuksellista leikkiä.
- Ohjattuja yhteisiä tuokioita voidaan sijoittaa toimintaa vähitellen. Ohjatut tuokiot kannattaa sijoittaa toiminnan keskelle, sillä toiminnan alkuun on hyvä varata riittävästi aikaa lapsen yksilölliselle huomioimiselle.
- Toiminnan struktuurin on hyvä olla väljä, auttaa toistuvuus etenkin vanhempia lapsia ennakoimaan käytössä olevaa aikaa ja luo turvallisuuden tunteen.
- **Ideoita toiminnan rakenteeseen; Alku- keski kohta –loppu, Alkupiiri, missä vanhemmat mukana- mitä voisi pitää sisällä. Selkeä lopetus- esim. yhteinen lauluhetki. Ohjattua toimintaa yhdessä muun avoimenpäiväkodin toiminnan kanssa...**

TOIMINTAYMPÄRISTÖ

- Lapsen on tärkeä tuntea olonsa turvalliseksi ja arvostetuksi. Toimintakauden alussa tulisi kiinnittää erityistä huomiota lapsen rauhoitteluun.
- Turvallisuuden tunnetta luovat; sylissä pito, äänenpaino, tutti, maitopullo, pehmolelu, unirätti tai jokin muu kotoa tuotu tavara, musiikki ja samat työntekijät.
- Kaikissa kulttuureissa ei ole tapana käyttää turvaobjekteja. Kulttuurieroja voi olla tavassa rauhoitella lasta.
- Turvallisuutta luovat myös selkeät säännöt, turvallinen tila ja läsnä olevat empaattiset aikuiset. Positiivinen ilmapiiri viestittää lapselle, että hän on hyväksytty ja tärkeä.
- Pienten lasten ryhmässä ohjaajan on tärkeä tukea lasten keskinäisiä kohtaamisia. Kontaktia otetaan katsomalla, koskettamalla tai vaihtamalla esineitä. Lapset tarvitsevat ohjaajan läsnäoloa ja tukea kaikissa leikin muodoissa.
- **Luodaan toiminnalle yhteiset säännöt, mihin myös vanhemmat sitoutuvat.**

LEIKKI

- Leikki on lapselle luontainen tapa ja siihen voi lisätä pedagogisia menetelmiä. Ohjaajan on tärkeä tutkia lapsen kanssa tätä askarruttavia asioita ja osallistua leikkiin. Yhteinen ilo ja kokeminen lujittaa vuorovaikutussuhdetta. Koska yhteistä puhetta ei vielä ole, aikuinen voi elävöittää leikkiä käyttämällä kehonkieltään. Leikkiä voi rikasta erilaisilla äänillä mm. Kissaa, auto, myös leikin sanoittaminen on tärkeää vaikka yhteinen kieli puuttuu. Kuvia voi käyttää myös leikin tukena.
- Kaikissa kulttuureissa leikillä ei ole samanlaista asemaa kuin Suomessa. Tällöin aikuisen on tärkeä tukea lapsen kiinnostusta leikkiin esim. Näyttämällä mitä lelulla voi tehdä ja houkutellessa kokeilemaan leluilla leikkimistä.
- Lukeminen on myös yhteistä leikkiä. Kirjojen valinnassa tulisi huomioida useita seikkoja. Koska käytössä ei ole välttämättä yhteistä kieltä joten kirjojen olisi olla stimuloivia mm soivia, eri materiaaleista kiinnittää paremmin pienten lasten mielenkiinnon. Isompien kohdalla tulisi olla sellaisia, että tarina välittyy hyvin kuvien avulla.
- Leluvälinoissa olisi hyvä huomioida, että lelujen ihmiset edustavat eri kansallisuuksia. Saatavilla tulisi olla yksin leikkiin ja yhteisiin leikkeihin tarkoitettuja leluja. Roolileikkeihin tulisi myös varata materiaalia. Vinkkejä monikulttuurisista leluista löytyy Tentken oppaasta.

VUOROVAIKUTUS JA KIELEN TUKEMINEN

- Tärkeää kuunnella ja puhua lapsen sanatonta kieltä, joka on tunteiden ja kehon kieli. Huomion kiinnittäminen sanattomaan viestintään. Puhetta kannattaa myös havainnollistaa elein ja ilmeinen. Äänensävy ja läheisyys tukevat kontaktia lapseen ja eleiden avulla voidaan mm. kannustaa lasta.
- Koska kieli kehittyy leikin kautta, sisältöalueet kannattaa huomioida leikkitarvaroiden, kirjojen, laulujen ja toiminnan suunnittelussa.
- Sisältöalueet noudattelevat S2-suunnitelman sisältöalueita: Minä, Koti ja perhe, Rakennukset, Eläimet, Vaatteet, Kehonosat, Värit ja lukukäsitteet, Ruoka ja astiat, Liikenne ja ajoneuvot. Apuna voi käyttää esim. sanapussia
- Kuvia voi käyttää apuna monessa tilanteessa. Papunetin kautta saa valmiita loruja ja lauluja kuvitettuna. Kuvatyökalun avulla voin helposti luoda myös omia kuvatarinoita.
- <http://papunet.net/kuva/>
- <http://www.otakoppi-ohjelma.fi/toiminnalliset-menetelmat-varhaiskasvatuksessa>
- <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyomenetelmat-ja-valineet/tyovalineet/vanhemmuuden-roolikartta-maahanmuuttajille>

OHJATUT TUOKIOT

- Valmisteltuja tai spontaaneja tuokiot. Rohkeasti kannattaa kokeilla, mikä toimii ja mikä ei.
- Ohjattuihin tuokioihin keskittyminen 1-1,5 vuotiaat jaksavat keskittyä 8-10min ja 2-3- vuotiaat 10-15min.
- Liikunta; lapsen spontaanin motorisen aktiivisuuden huomiointi, erilaiset jumpat ja musiikkiliikunta. Tilat määrittävät toiminnalle ehdot.
- Musiikki; laululeikit, soittimet, eri kulttuurin musiikki, tavallisilla esineillä soittaminen ja äänen tutkiminen.
- Kuvataide; piirtäminen, värityskuvat, maalaaminen/värikylpy, seinälle kiinnitettyyn isolle paperille yhdessä piirtäminen, askartelu teemojen mukaan (suomalaiseen kulttuuriin johdatusta).
- **Minkälaisia onnistuneita ohjattuja tuokioita olette toteuttaneet aiemmin?**
- **Uusia ideoita?**

LÄHTEET

- Kuittinen, Saija & Isosävi, Sanna, 2013. Vanhemmuus ja pienten lasten hoiva eri kulttuureissa. Teoksessa Anne Alitolppa-Niitamo, Stina Fågel & Minna Säävälä (toim.) Olemme muuttaneet - ja kotoudumme. Maahan muuttaneiden kohtaaminen ammatillisessa työssä. Helsinki: Väestöliitto ry. 78-95.
- Rätty, Minttu, 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Helsinki: Tammi.
- Tentke Anna-Mari, i.a. Monikielisten ja kulttuuristen pienten lasten kerhojen ohjaajan opas. Osallisena Suomessa- hankekokeilu. <http://www.luetaanyhdessa.fi/publ/doc/lastenopas.pdf>
- Suositeltava teos; Haapasaari Osku ja Korhonen Elina ovat toimittaneet Väestöliitolle MIKÄ PERHE? - Perhe eri kulttuureissa verkkojulkaisun.

LIITE 5: Palautekysely kehittämisiltapäivästä

PALAUTEKYSELY KEHITTÄMISILTAPÄIVÄSTÄ 16.9
KOTIVANHEMPIEN SUOMEN KIELEN -KURSSIN TOIMINNAN
KEHITTÄMINEN

OLETKO SAANUT KEHITTÄMISILTAPÄIVÄSTÄ IDEOITA TOIMINNAN
KEHITTÄMISEEN? MINKÄLAISIA?

LÖYSITKÖ VASTAUKSIA KOTVA-KURSSIN LASTENHOITOA KOSKEVIIN
HAASTEISIIN? MINKÄLAISIA RATKAISUJA?

MITKÄ SEIKAT KOETTE TÄRKEIKSI KOTVA-KURSSIN TOIMINNAN
KEHITTÄMISEKSI JATKOSSA?

MIKÄ ON OLLUT TÄRKEINTÄ KEHITTÄMISILTAPÄIVÄSSÄ?

MINKÄLAISTA TUKEA TOIVOTTE JATKOSSA TOIMINNAN
KEHITTÄMISEEN?

OLIKO KEHITTÄMISPÄIVÄN TOTEUTUS ONNISTUNUT?

KYLLÄ EI

MITÄ TULISI HUOMIOIDA JATKOSSA?

VAPAA SANA (RISUT, RUUSUT, IDEAT, TERVEISET...)

KIITOS PALAUTTEESTA!
YSTÄVÄLLISIN TERVEISIN SATU LAVIKAINEN

LIITE 6: Palautekysely syyslukukaudesta

**KYSELY SYYSLUKUKAUDESTA KOTVA-KURSSIEN LASTENHOIDON
KEHITTÄMISEN OSALTA**

Onko toiminnassa tapahtunut yksiköissä muutoksia syyslukukauden aikana?
Minkälaisia?

Onko toiminta mielestäsi tavoitteellisempaa tai strukturoidumpaa kuin aiemmin?
Mitkä asiat siihen on mielestäsi vaikuttanut?

Onko yhteiset pelisäännöt otettu käyttöön syyslukukauden ryhmissä? Ovatko ne
auttaneet käytännön toimintaa?

Onko teillä suunnitelmia toiminnan kehittämiseksi jatkossa? Minkälaisia?

Onko tarkoitus järjestää uusi yhteistyöpalaveri tulevaisuudessa? Jos niin milloin
ja mitä siltä toivoisit?

Onko syyslukukauden päätyttyä kehittämistyöstä ollut mielestäsi hyötyä
toiminnan kannalta?